

PISEMNE PODSUMOWANIE
POSTĘPOWANIA W SPRAWIE STRATEGICZNEJ
OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

PROGRAMU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ
INTERREG POŁUDNIOWY BAŁTYK 2021–2027

Data: 12.11.2021

Status: Wersja ostateczna

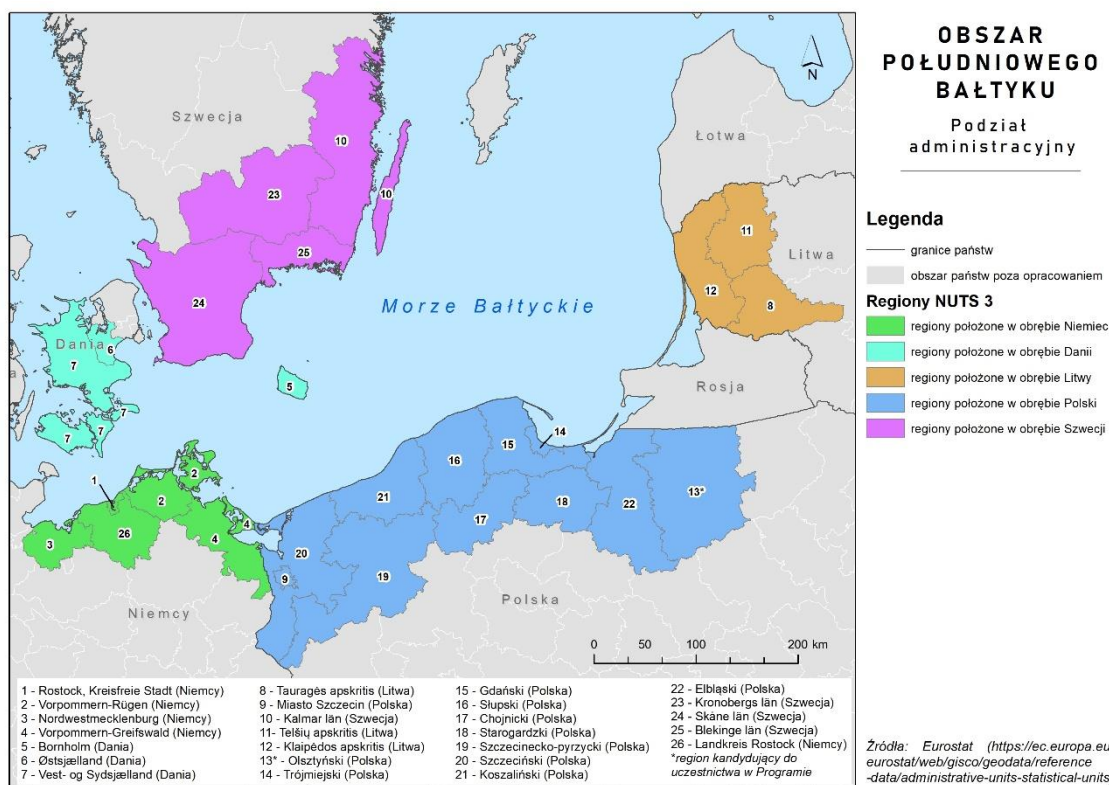
Opracowanie: ekovert Łukasz Szkudlarek
ul. Średzka 10/1B
54-017 Wrocław

ZAWARTOŚĆ

1	WPROWADZENIE	3
2	USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	5
2.1	Streszczenie ustaleń zawartych w Prognozie	5
2.2	Sposób uwzględnienia ustaleń zawartych w Prognozie	10
3	INFORMACJE O PRZEBIEGU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PRZEPROWADZONYCH W RAMACH STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	14
3.1	Opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 Ustawy OOS	15
3.2	Zgłoszone uwagi i wnioski.....	16
4	WYNIKI POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO, JEŻELI ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE	17
5	PROPOZYCJE DOTYCZĄCE METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU	18
6	UZASADNIENIE WYBORU WARIANTU OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU.....	22
7	ZAŁĄCZNIK – ANALIZA SZCZEGÓŁOWA UWAG, WNIOSKÓW I OPINII Z POSTĘPOWANIA SOOS.....	23

1 Wprowadzenie

Podlegający ocenie Program Współpracy Transgranicznej Interreg Południowy Bałtyk 2021–2027 opracowywany jest przez pięć państw obszaru Południowego Bałtyku: Danię, Niemcy, Litwę, Szwecję oraz Polskę, która koordynuje i zarządza prowadzonymi pracami. Program swoim zasięgiem obejmuje obecnie 25 nadmorskich obszarów regionu o powierzchni ok. 118 000 km², zamieszkałe przez ok. 8,9 mln ludzi. Do objęcia Programem kandyduje również podregion Olsztyński.

Głównym celem dokumentu jest rozwój współpracy transgranicznej, mającej prowadzić do realizacji wizji nakreślonej w Programie, która brzmi: „Zjednoczeni przez Morze dla działań na rzecz niebieskiej i zielonej przyszłości – innowacyjny, zrównoważony, atrakcyjny i aktywny Południowy Bałtyk”. Program przewiduje wsparcie międzynarodowych projektów w ramach zdefiniowanego obszaru, które wpisywać się będą w określone w nim priorytety i działania scharakteryzowane poniżej. Nie definiuje on tym samym konkretnych zamierzeń inwestycyjnych, mogących bezpośrednio wpływać na środowisko, wyznacza jednak ramy możliwego wsparcia dla tego typu projektów.

I. Innowacyjny Południowy Bałtyk

- 1.1: Cyfryzacja regionu
- 1.2: Budowanie łączności regionu poprzez internacjonalizację

II. Zrównoważony Południowy Bałtyk

- 2.1: Wsparcie przejścia na zieloną energię
- 2.2: Promowanie zrównoważonego wykorzystania wody
- 2.3: Wspieranie rozwoju o obiegu zamkniętym i bardziej zasobooszczędnego

III. Atrakcyjny Bałtyk Południowy

- 3.1 Rozwój zrównoważonej, odpornej i innowacyjnej turystyki

IV. Aktywny Południowy Bałtyk

- 4.1: Wzmocnienie zdolności współpracy podmiotów z siedzibą w Obszarze Południowego Bałtyku (w tym społeczeństwa obywatelskiego)

Alokacja całego Programu pozostanie na poziomie zbliżonym do budżetu na lata 2014-2020 ponad 83 mln EUR z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

W toku wstępnych uzgodnień między krajami przyjęto, iż Program opracowywany będzie w oparciu o polskie przepisy i procedury administracyjne, z uwzględnieniem wymogów unijnych. Zgodnie z nimi Program kwalifikuje się do przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ). Przyjęto, iż ocena prowadzona będzie w oparciu o tzw. ustawę OOŚ, która w swym zakresie uwzględnia ustalenia, tzw. dyrektywy SOOŚ, co gwarantuje pełną zgodność z przepisami i wymogami unijnymi.

Nadrzędnym celem strategicznej oceny jest wsparcie trwałego i zrównoważonego rozwoju poprzez analizę i ocenę potencjalnych oddziaływań na środowisko na jak najwcześniejszym etapie projektowania działań w ramach dokumentów programowych na każdym poziomie planowania strategicznego.

2 Ustalenia zawarte w Prognozie oddziaływania na środowisko

2.1 Streszczenie ustaleń zawartych w Prognozie

Wykonana w oparciu o wymogi Ustawy OOŚ Prognoza Oddziaływania na Środowisko jest odpowiednikiem sprawozdania dotyczącego środowiska, o którym mowa we wspomnianej dyrektywie SOOŚ. Prognoza została wykonana dla wersji Programu z czerwca 2021 r. W trakcie prac przyjęto model oceny, w którym najważniejszą rolę odgrywa identyfikacja celów samego dokumentu oraz skutków jego realizacji, jak również ocena czy kwestie środowiskowe zostały w nich należycie ujęte i czy są spójne z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz celami środowiskowymi ustanowionymi w dokumentach wyższej rangi. W modelu tym kładzie się większy nacisk na proces decyzyjny będący efektem wdrożenia ocenianego dokumentu, a rekomendacje kierowane są przede wszystkim do instytucji odpowiedzialnych za realizację programu. W analizowanym przypadku jest to Instytucja Zarządzająca i Koordynatorzy Krajowi pozostałych państw członkowskich. Ponadto zespół autorów koncentrował na tych elementach środowiska, na które zarówno oceniany dokument jak i wynikające z niego wsparcie projektów może mieć faktyczne oddziaływanie (negatywne bądź pozytywne). Takim elementem w przypadku analizowanego Programu, poza obszarem lądowym jest niewątpliwie Morze Bałtyckie wymagające specyficznego podejścia i uwypuklenia problematyki z nim związanej. Efektem wspomnianego podejścia była identyfikacja kluczowych problemów środowiskowych Obszaru Południowego Bałtyku oraz zróżnicowania ich nasilenia w obrębie poszczególnych państw oraz Morza Bałtyckiego.

Ocena przeprowadzona w kontekście pierwszego ze wspomnianych aspektów, tj. zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju wskazuje, iż w ramach Programu nie przewidziano interwencji, które mogłyby oddziaływać w sposób sprzeczny z żadnym z 17 głównych celów zrównoważonego rozwoju, które zdefiniowano w dokumencie ONZ „Agenda 2030”. Ponadto mniejszy lub większy pozytywny wkład w osiągnięcie celów określonych w odnowionej Europejskiej Strategii Zrównoważonego Rozwoju, szczególnie w skali regionalnej, spodziewany jest w przypadku wszystkich projektowanych w ramach Programu priorytetów i działań.

Analizy kolejnego aspektu, tj. zgodności z celami ochrony środowiska ustanowionymi na poziomie unijnym i krajowym wykazały, że programowanie ocenianego dokumentu zostało przeprowadzone z uwzględnieniem wszystkich kluczowych polityk i strategii w tym zakresie, w wysokim stopniu uwzględniając cele ochrony środowiska. Nie stwierdzono żadnych sprzeczności pomiędzy ocenianym Programem a dokumentami definiującymi cele ochrony środowiska. Niemniej pozytywny wkład Programu w ich realizację może być zwiększony na etapie jego wdrażania przez właściwy dobór kryteriów wyboru projektów do wsparcia.

Ocenę zamierzeń Programu z perspektywy oddziaływań na poszczególne elementy środowiska prezentuje poniższa tabela zbiorcza. Skala ocen uwzględnia wpływ zarówno pozytywny jak i negatywny zróżnicowany pod względem natężenia w zakresie od 0 (brak oddziaływań), przez 1 (oddziaływania o mało istotnej skali, których ewentualne skutki dla środowiska będą nieznaczące), następnie 2 (oddziaływania o średnio istotnej skali, których ewentualne skutki dla środowiska mogą być znaczące), do 3 (oddziaływania o istotnej skali, których ewentualne skutki dla środowiska będą znaczące). Umożliwia ona również przeprowadzenie bilansu tych oddziaływań:

PRIORYTET	DZIAŁANIE	Bioróżnorodność (obszary morskie)	Bioróżnorodność (obszary lądowe)	Ludzie, dobra materialne	Wody śródlądowe	Wody Morskie	Jakość powietrza	Krajobraz	Zabytki	Adaptacja do zmian klimatu	Powierzchnia ziemi i zasoby
I	1.1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	0
	1.2	0	0	1	1	1	1	0	0	0	
II	2.1	-1	-1	2	-1	0	2	-1	1	2	1
	2.2	1	1	2	3	1	0	1	1	1	1
	2.3	1	1	1	2	1	1	1	0	1	2
III	3.1	-1	-1	2	1	-1	1	-1	1	1	0
IV	4.1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0

Najistotniejszy wniosek płynący z przeprowadzonej oceny to fakt, iż nie zidentyfikowano w jej toku żadnych oddziaływań o charakterze znacząco negatywnym, w tym istotnych oddziaływań na stan i integralność sieci obszarów chronionych, w tym Natura 2000.

W ocenach charakteru i istotności przeważają oddziaływania pozytywne, o różnym stopniu nasilenia, natomiast zidentyfikowane oddziaływania o potencjalnie negatywnym charakterze ograniczają się zagrożeniami o skali mało

istotnej, lokalnej i najczęściej jedynie potencjalnej, mogące zostać wyeliminowane lub istotnie złagodzone za pomocą uszczegółowienia i wyjaśnienia zapisów Programu oraz odpowiedniego sformułowania kryteriów będących postawą naboru wniosków o dofinansowanie projektów.

Bilans oddziaływań przeprowadzony na poziomie komponentów, wskazuje iż należy oczekiwać jedynie pozytywnych efektów Programu, natomiast najistotniejszych z nich powinni doświadczyć mieszkańcy regionu, co zgodne jest z przyjętymi podczas procesu planowania strategicznego celami.

Pośród pozostałych komponentów pozytywnych oddziaływań należy spodziewać się w obrębie jakości wód śródlądowych, jakości powietrza oraz adaptacji do zmian klimatu.

Bilans oddziaływań przeprowadzony na poziomie działań również identyfikuje jedynie pozytywny ich charakter, przy czym najkorzystniej wypada w przypadku działań:

- 1.1: Cyfryzacja regionu
- 2.2: Promowanie zrównoważonego wykorzystania wody
- 2.3: Wspieranie rozwoju o obiegu zamkniętym i bardziej zasobooszczędnego

W przypadku dwóch działań:

- 2.1: Wsparcie przejścia na zieloną energię
- 3.1 Rozwój zrównoważonej, odpornej i innowacyjnej turystyki

zidentyfikowano ryzyko wystąpienia mało istotnych lokalnych oddziaływań negatywnych.

W przypadku działania 2.1 jest to ryzyko wpływu inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii, szczególnie morskich farm wiatrowych i obiektów hydroenergetyki, które mogą być przedmiotem bezpośredniego wsparcia Programu, lub wynikiem opracowywania w jego ramach wspólnych programów lub strategii energetycznych, na środowisko morskie lub wody powierzchniowe i związane z nimi ekosystemy oraz krajobraz.

Natomiast w przypadku działania 3.1 dedykowanemu rozwojowi turystyki zidentyfikowano zagrożenie powstawania lub intensyfikacji presji na lokalne ekosystemy i krajobraz w wyniku nadmiernego ruchu turystycznego i rozwoju infrastruktury turystycznej.

Z tego powodu jako efekt przeprowadzonych ocen i analiz przedstawiono rekomendacje, które pozwolą na minimalizację lub całkowite wyeliminowanie wskazanych zagrożeń.

W ramach opracowanych rekomendacji, z jednej strony zaproponowano modyfikację niektórych zapisów dokumentu Programu wyjaśniających lub doprecyzujących wprowadzane terminy i definicje w celu uniknięcia rozbieżności w ich rozumieniu przez odbiorców Programu. Z drugiej natomiast wprowadzenie dodatkowych zasad i kryteriów zapewniających zabezpieczenie interesów środowiska oraz wzmocnienie pozytywnych efektów realizacji projektów, szczególnie w kontekście celów środowiskowo – klimatycznych Unii Europejskiej.

W pierwszym przypadku zasugerowano:

- modyfikację opisu przykładowego działania w punkcie 2.3.2, w sposób pozwalający wykluczyć realizację mogących negatywnie oddziaływać na środowisko projektów energetycznych, w granicach obszarów chronionych i ich stref ochronnych oraz w obrębie korytarzy ekologicznych;
- doprecyzowanie znaczenia wprowadzanego terminu „turystyka zrównoważona”, jako uwzględniającego zasady i cele określone przez UNEP i WTO w opracowaniu: „MAKING TOURISM MORE SUSTAINABLE - A Guide for Policy Makers”, co wykluczy wsparcie projektów sprzecznych z zasadami zrównoważonej turystyki, a więc potencjalnie mogących wzmocnić negatywny wpływ turystyki na środowisko;
- doprecyzowanie zasad i sposobu włączania obszarów chronionych do sieci i łańcuchów oferty turystycznej w opisie przykładowego działania w punkcie 2.6.2, mające na celu uniknięcia ryzyka wystąpienia negatywnych oddziaływań związanych z wprowadzaniem presji turystycznej w obrębie sieci obszarów chronionych, gdzie ona dotąd nie występowała.

W drugim przypadku najważniejszą rekomendacją jest propozycja wprowadzenia horyzontalnej zasady finansowania jedynie projektów, które nie czynią poważnej szkody, czyli zgodnych z tzw. zasadą DNSH „*Do No Significant Harm*” . Ponadto zaproponowano premiowanie projektów mających pozytywny wpływ na kwestie środowiskowo – klimatyczne, tj. wnoszących istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych na poziomie unijnym oraz projektów których efektem będzie minimalizacja zidentyfikowanych presji w obszarze turystyki.

Takie podejście zagwarantuje, że cele ochrony środowiska będą w ramach Programu konsekwentnie realizowane, a finansowane projekty nie zaszkodzą żadnemu z nich. Można to osiągnąć poprzez wymaganie od beneficjentów złożenia oświadczenia w trakcie procesu składania wniosku, iż proponowany projekt jest zgodny z zasadą DNSH w rozumieniu art. 17 tzw. rozporządzenia w sprawie taksonomii (rozporządzenia (UE) nr 2020/852). Wymóg złożenia oświadczenia powinien zostać zweryfikowany na etapie oceny formalnej i dotyczyć wszystkich inwestycji finansowanych ze środków Programu.

Ponadto w ramach procesu aplikacyjnego sugeruje się dodatkowo nagradzanie projektów, które w istotny sposób przyczyniają się do osiągnięcia jednego z sześciu celów środowiskowych określonych we wspomnianym rozporządzeniu. Idea premii na etapie oceny projektów odnosi się do wprowadzenia dodatkowych punktów dla projektów, które w istotny sposób przyczyniają się do osiągania celów środowiskowych ważnych dla społeczności lub minimalizują dotychczasową presję na środowisko. Dodatkowe punkty mogą być przyznawane za projekty spełniające warunki określone w art. 10 - 15 rozporządzenia. Mogą to być dodatkowe kryteria oceny projektów zgłoszonych do finansowania ujęte w regulaminach naborów. Ocena znaczącego wkładu w realizację celów środowiskowych może dotyczyć również przedsięwzięć nieinwestycyjnych, jeżeli umożliwiają one osiągnięcie celów środowiskowych w innych obszarach działalności (np. w obszarach bezpośrednio związanych z realizacją przedsięwzięcia).

Z uwagi na wykazane w diagnozie oraz w ocenie oddziaływania Priorytetu III zagrożenia związane z presją turystyczną zasugerowano również uwzględnienie kryteriów specyficznych dla Priorytetu III Programu, tj. premiowanie projektów, które minimalizują zidentyfikowane presje w obszarze turystyki. Sugeruje się, aby regulaminy naborów projektów przewidywały premiowanie wniosków, których celem będzie zmniejszenie negatywnego wpływu podróży i turystyki na środowisko.

Wprowadzenie powyższych rekomendacji do finalnej wersji dokumentu oraz skonstruowanie kryteriów naboru projektów na etapie jego wdrażania w oparciu o zaproponowane zasady w opinii autorów pozwoli uniknąć ryzyka wystąpienia negatywnych oddziaływań na środowisko, jednocześnie maksymalizując pozytywny wkład Programu w osiągnięciu celów środowiskowo – klimatycznych UE.

2.2 Sposób uwzględnienia ustaleń zawartych w Prognozie

Wszystkie zmiany wynikające z rekomendacji szczegółowych wskazane w rozdziale 5.1 Prognozy zostały wprowadzone do tekstu Programu w sposób wskazany kolorem czerwonym w poniższej tabeli:

Rekomendacja	Uzasadnienie
<p>Działanie Programu 2.1 Wsparcie przejścia na zieloną energię</p> <p>Należałoby w opisie celu doprecyzować jakie lokalizacje dla instalacji OZE będą preferowane do wsparcia.</p> <p>Propozycja modyfikacji opisu przykładowego działania w punkcie 2.3.2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie, demonstrowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej energii w produkcji, dystrybucji i magazynowaniu energii ze źródeł odnawialnych (np. energia fal, energia słoneczna, biomasa (również dla paliw, ogrzewania i biogazu), energia geotermalna itp.), przy jednoczesnym zachowaniu równowagi z wymogami ochrony środowiska, w szczególności względem sieci obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych oraz przepisów (np. DRSM), 	<p>Sugeruje się ustalenia kryteriów, które pozwolą w pierwszej kolejności finansować instalacje OZE na terenach zabudowanych, przemysłowych, wykluczając lub ograniczając ich realizację na obszarach chronionych i ich strefach ochronnych oraz w obrębie korytarzy ekologicznych.</p>
<p>Działanie Programu 3.1 Rozwój zrównoważonej, odpornej i innowacyjnej turystyki</p> <p>Doprecyzowanie znaczenia wprowadzanego terminu „turystyka zrównoważona”, jako uwzględniającego zasady i cele określone przez UNEP i WTO w opracowaniu: „MAKING TOURISM MORE SUSTAINABLE - A Guide for Policy Makers”</p> <p>Propozycja modyfikacji zapisu w punkcie 2.6.2:</p> <p>Działanie to kładzie nacisk na zrównoważony rozwój turystyki, który</p>	<p>Wzrost natężenia ruchu turystycznego może przyczynić się do pogłębiania presji na obszarze SBA. Dlatego w opisie działania 3.1 proponuje się doprecyzowanie znaczenia wprowadzanego terminu „turystyka zrównoważona”, jako uwzględniającego zasady i cele określone przez UNEP i WTO w opracowaniu: „MAKING TOURISM MORE SUSTAINABLE - A Guide for Policy Makers”.</p> <p>W przywołanym opracowaniu w 3 obszarach zdefiniowano następujące cele zrównoważonej turystyki:</p> <p>Cele turystyki zrównoważonej UNWTO w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i</p>

Rekomendacja	Uzasadnienie
<p>należy rozumieć jako uwzględniający zasady i cele określone przez UNEP i WTO w opracowaniu: „MAKING TOURISM MORE SUSTAINABLE - A Guide for Policy Makers, a więc przede wszystkim:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmniejszania negatywnego wpływu podróży i turystyki na środowisko naturalne dzięki prowadzeniu projektów mających na celu zachowanie bioróżnorodności, ochronę bogatych i zróżnicowanych ofert przyrodniczych (jak również kulturowych) na tym obszarze oraz zrównoważone wykorzystanie zasobów takich energia i woda, • zaspokojeniu potrzeb potencjalnych turystów bez uszczerbku dla potrzeb obywateli regionu i jego środowiska. 	<p>krajobrazu</p> <p>Fizyczna integralność – należy podtrzymywać i chronić jakość krajobrazów, miejskich i wiejskich, unikać fizycznej i wizualnej degradacji środowiska.</p> <p>Różnorodność biologiczna – należy wspierać ochronę obszarów cennych przyrodniczo, siedlisk i gatunków oraz minimalizować negatywne wpływy na przyrodę.</p> <p>Efektywność w użytkowaniu zasobów naturalnych – należy minimalizować zużycie rzadkich i nieodnawialnych zasobów, zarówno w rozwoju, jak i bieżącym działaniu turystycznej infrastruktury i usług.</p> <p>Czystość środowiska – należy minimalizować zanieczyszczenie powietrza, wód, gleb oraz produkcję odpadów przez przedsiębiorstwa turystyczne oraz odwiedzających.</p> <p>Cele turystyki zrównoważonej UNWTO w zakresie ochrony lokalnych kultur i struktur społecznych oraz satysfakcji odwiedzających</p> <p>Satysfakcja odwiedzających – należy dostarczać bezpiecznych i satysfakcjonujących doświadczeń odwiedzającym, bez względu na płeć, rasę, stopień niepełnosprawności etc.</p> <p>Lokalna kontrola – należy angażować i wzmacniać lokalne społeczności w zakresie planowania i podejmowania decyzji na temat zarządzania i rozwoju turystyki w ich obszarze zamieszkania, w konsultacji z innymi interesariuszami.</p> <p>Bogactwo kulturowe – należy szanować i chronić dziedzictwo historyczne, autentyczność lokalnej kultury, tradycje i odrębność społeczności przyjmujących.</p> <p>Pomyślność wspólnoty – należy podtrzymywać lub polepszać jakość życia społeczności przyjmujących pod kątem struktur społecznych, dostępności zasobów,</p>

Rekomendacja	Uzasadnienie
	<p>udogodnień i ekologicznych systemów podtrzymujących życie, przy jednoczesnym unikaniu jakichkolwiek form społecznej degradacji i eksploatacji.</p> <p>Cele turystyki zrównoważonej UNWTO w zakresie wspierania lokalnego rozwoju gospodarczego</p> <p>Realizm ekonomiczny – należy zapewnić konkurencyjność przedsiębiorstw branży turystycznej, tak by zapewnić trwałość ich funkcjonowania na rynku i długoterminową dochodowość.</p> <p>Lokalny dobrobyt – należy zwiększać udział turystyki w dobrobycie obszaru recepcji turystycznej, łącznie z udziałem wydatków, jakie odwiedzający realizują lokalnie.</p> <p>Jakość zatrudnienia – należy wzmacniać liczbę i jakość miejsc pracy w branży turystycznej, w tym poziom płac, warunki pracy i jej dostępność dla wszystkich, bez względu na płeć, rasę, niepełnosprawność etc.</p> <p>Równość społeczna – należy poszukiwać możliwości szerokiej dystrybucji korzyści z turystyki w obrębie lokalnych społeczności, uwzględniając możliwości, dochód i usługi dla najbiedniejszych jej członków.</p>
<p>Działanie Programu 3.1 Rozwój zrównoważonej, odpornej i innowacyjnej turystyki</p> <p>Doprecyzowanie zasad i sposobu włączania obszarów chronionych do sieci i łańcuchów oferty turystycznej -</p> <p>Propozycja modyfikacji opisu przykładowego działania w punkcie 2.6.2:</p> <ul style="list-style-type: none"> włączenie dostępnych turystom obiektów dziedzictwa kulturowego i obszarów chronionych do sieci i łańcuchów ekoturystyki, 	<p>W opisie działania 3.1 Należałoby doprecyzować na czym polegać będzie włączania obszarów chronionych do sieci i łańcuchów oferty turystycznej. Czy ma być to jedynie promocja i informacja turystyczna na temat już udostępnianych turystycznie obszarów chronionych, czy udostępnianie nowych np. przez budowę w ich obrębie od podstaw nowej infrastruktury i zaplecza turystycznego.</p> <p>Drugi przypadek może prowadzić do wystąpienia negatywnych oddziaływań i wymagałby odpowiednich zapisów zabezpieczających interes środowiska i ochrony przyrody w tych obszarach. Przy rozwoju sieci i łańcuchów turystyki</p>

Rekomendacja	Uzasadnienie
	szczególnie w bardzo wrażliwych obszarach chronionych należy mieć na uwadze, że efekt skali może prowadzić do ich szybkiej degradacji.

Ponadto zgodnie z pozostałymi rekomendacjami w punkcie 1.2 Programu wprowadzono horyzontalną zasadę finansowania jedynie projektów, które nie czynią poważanej szkody, czyli zgodnych z tzw. zasadą DNSH „*Do No Significant Harm*” w postaci dodania akapitu:

„Ponadto uznano, że działania realizowane w ramach Programu nie mogą być sprzeczne z celami Europejskiego Zielonego Ładu. W tym kontekście Program będzie wspierał wyłącznie działania zgodne z normami klimatycznymi i środowiskowymi, które nie szkodzą w istotny sposób celom środowiskowym w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852.”

Pozostałe rekomendacje dotyczące premiowania projektów mających pozytywny wpływ na kwestie środowiskowo – klimatyczne uwzględnione zostaną natomiast w dokumentach implementacyjnych Programu i stosowane będą na etapie aplikacji o środki Programu.

3 Informacje o przebiegu konsultacji społecznych przeprowadzonych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Konsultacje społeczne w ramach procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Programu prowadzono w oparciu o Wymogi Ustawy OOŚ.

Konsultacje społeczne we wszystkich krajach objętych zasięgiem Programu odbyły się w okresie od 8.09 do 15.10.2021. Informację o prowadzonych konsultacjach w Polsce podano do publicznej wiadomości przez publikację zaproszenia na stronie internetowej:

<https://www.ewt.gov.pl/strony/wiadomosci/publiczne-konsultacje-projektu-prognozy-oddziaływania-na-srodowisko-programu-interreg-poludniowy-baltyk-2021-2027/>

oraz w prasie o zasięgu regionalnym, obejmującym obszar wsparcia Programu tj. *Dzienniku Bałtyckim* dnia 06.09.2021, *Głosie Pomorza* dnia 06.09.2021, *Dzienniku Elbląskim* 03.09.2021 oraz *Gazecie Olsztyńskiej* 03.09.2021.

Informację o konsultacjach w krajach partnerskich do publicznej wiadomości podawały punkty kontaktowe:

- Dania - Danish Business Authority Vejlørvej 29 DK-8600 Silkeborg
- Szwecja - Ministry of Enterprise and Innovation Mäster Samuelsgatan 70 10333 Stockholm
- Litwa - Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania
- Niemcy - Ministry of Economics, Employment and Health Johannes-Stelling Str. 1419053 Schwerin,

jak również wspólny sekretariat Programu:

<https://southbaltic.eu/-/have-your-say-in-the-future-programme-2021-2027-public-consultations>

W ramach konsultacji we wszystkich państwach partnerskich odbył się cykl kilkunastu spotkań on-line, na których prezentowano zarówno projekt Programu jak również wnioski i rekomendacje płynące z Prognozy:

<https://southbaltic.eu/events>

Strona Polska zorganizowała 2 spotkania regionalne:

- w dniu 23 września 2021, które było zorganizowana przez województwa Pomorskie i Zachodniopomorskie,
- w dniu 8 października 2021, które było zorganizowana przez województwo warmińsko-mazurskie.

Zgodnie z wymogami Ustawy OOŚ uwagi i wnioski do projektów dokumentów opublikowanych na stronie internetowej Ministerstwa można było zgłaszać:

- pisemnie z wykorzystaniem formularza dostępnego na stronie Programu oraz e-mailem na adres konsultacjePB@mfi.pr.gov.pl,
- ustnie w trakcie spotkań konsultacyjnych on-line,
- w formie pisemnej po wysłaniu ich na adres Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Współpracy Terytorialnej, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa,
- ustnie do protokołu, tzn. istniała możliwość zgłaszania ich osobiście poprzez wcześniejsze umówienie się w Ministerstwie

Ponadto projekt Prognozy wraz z Projektem Programu zostały w formie wydrukowanej wyłożone do wglądu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Współpracy Terytorialnej (ul. Wspólna 2/4, pokój nr 1079, 00-926 Warszawa).

3.1 Opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 Ustawy OOŚ

W dniu 8 września 2021 Projekt Programu wraz z projektem Prognozy przedłożono do zaopiniowania następującym organom:

- Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska
- Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu
- Dyrektorowi Urzędu Morskiego w Gdyni
- Dyrektorowi Urzędu Morskiego w Szczecinie

W odpowiedzi uzyskano opinie Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo znak: DOOŚ-TSOOŚ.410.13.2021.aba z dnia 11.10.2021), Głównego Inspektora Sanitarnego (pismo znak: HŚ.NS.530.18.2021.WK z dnia 14.10.2021) oraz Dyrektora Urzędu Morskiego w Szczecinie (pismo znak: OW.52000.4.21.AZ(2) z dnia 21.09.2021). Natomiast Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni nie wypowiedział się w przedmiotowej sprawie.

Wszystkie uzyskane opinie mają charakter pozytywny. Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie zaopiniował przedłożone dokumenty bez uwag, natomiast Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Główny Inspektor Sanitarny wyrazili w opiniach szereg uwag, przede wszystkim do Prognozy Oddziaływania na Środowisko.

Pośród 12 uwag Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska znalazły się zarówno zagadnienia techniczne jak i merytoryczne. Po ich analizie 7 uwag zaakceptowano i wprowadzono niezbędne zmiany do tekstu Prognozy, natomiast 5 uwag wymagało wyjaśnienia.

Główny Inspektor Sanitarny w swojej opinii zawarł 3 uwagi, z których jedną zaakceptowano, pozostałe dwie wymagały natomiast wyjaśnienia. Szczegółową analizę uwag przedłożonych z procesu opiniowania zawarto w załączniku 1 do Podsumowania.

3.2 Zgłoszone uwagi i wnioski

W toku konsultacji społecznych oraz opiniowania międzyresortowego i właściwe organy do przedłożonych dokumentów zgłoszono w sumie 92 uwagi, spośród których 23 tyczyło się Prognozy OOŚ, natomiast pozostałe 69 Programu.

Z uwag do Prognozy OOŚ bezpośrednio zaakceptowano 13 wprowadzając niezbędne modyfikacje do tekstu dokumentu, natomiast pozostałe 10 wymagało wyjaśnień, które przedłożono w załączeniu do Podsumowania.

W przypadku analizowanego Programu, z 69 uwag, zaakceptowanych w całości lub części oraz wprowadzonych do dokumentu zostało 51, pozostałe 18 natomiast odrzucono przygotowując stosowne uzasadnienie. Analizę wszystkich uwag i wniosków złożonych w procesie konsultacji wraz z uzasadnieniem przyjęcia lub odrzucenia prezentuje Tabela w załączniku 1.

4 Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone

Cele i priorytety zawarte w Programie są ściśle powiązane z budowaniem regionu innowacyjnego, zrównoważonego, atrakcyjnego i aktywnego, respektującego jednocześnie interes środowiska i społeczeństwa (mieszkańców oraz turystów).

Zamierzenia Programu uwzględniają wzmocnienie współpracy transgranicznej. Zdecydowanie możliwe, i wręcz pożądane, jest wystąpienie oddziaływań transgranicznych na środowisko, jednak jak wykazano w przeprowadzonych w Prognozie OOŚ ocenach szczegółowych na poszczególne komponenty, a także w ocenach całościowych poszczególnych priorytetów będą to oddziaływania pozytywne.

Niewielkie i o nieznacznej istotności potencjalne oddziaływania negatywne mogą mieć związek z prowadzeniem projektów pilotażowych związanych z energetyką oraz dotyczących poprawy w zakresie dostępu do infrastruktury turystycznej, jednak będą one miały charakter wyłącznie lokalny. Dodatkowo będą one prowadzone z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska co gwarantuje, że ich realizacja odbędzie się z największą dbałością o zasoby przyrodnicze.

Biorąc pod uwagę powyższe, można było całkowicie wykluczyć ryzyko wystąpienia znaczących negatywnych transgranicznych oddziaływań na którykolwiek z komponentów środowiska, które wymagałyby przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w rozumieniu Art. 113 Ustawy OOŚ.

Dlatego w ramach procesu SOOŚ nie prowadzono postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

5 Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu

Jedną z rekomendacji wynikających z niniejszego dokumentu jest przyjęcie obligatoryjnej zasady, że w ramach Programu nie będą wspierane przedsięwzięcia, które mogą czynić poważną szkodę dla realizacji celów środowiskowych, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852. Jednocześnie zgodnie z unijną polityką środowiskową i klimatyczną we wszystkich instrumentach finansowanych ze środków UE należy dążyć aby część środków unijnych była ukierunkowana na realizację celów środowiskowych i klimatycznych¹. W związku z powyższym do katalogu wskaźników monitorowanych na poziomie całego programu proponuje się włączenie następujących wskaźników:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jedn. miary	Wartość pośrednia [2024]	Wartość docelowa [2029]
1.	Liczba dofinansowanych projektów, które są zgodne z zasadą DNSH w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852	Do wartości wskaźnika wliczane są wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które spełniają zasadę „nie czyni poważnej szkody” [ang. „Do No Significant Harm” (DNSH)], w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852.	szt.	powinna być tożsama z analogicznymi wartościami przyjętymi dla wskaźnika dotyczącego liczby projektów planowanych do dofinansowania w ramach Programu	
2.	Odsetek środków przeznaczonych bezpośrednio na realizację projektów, które wnoszą istotny wkład w realizację celów	Do wartości wskaźnika powinien być wliczany udział środków UE wydatkowanych w ramach Programu, przeznaczonych na realizację projektów, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych	%		

¹ Takie podejście wprost wynika z zapisów Europejskiego Zielonego Ładu

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jedn. miary	Wartość pośrednia [2024]	Wartość docelowa [2029]
	środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852	określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852, tj. spełniają warunki określone w art. 10-15 tego rozporządzenia w stosunku do środków wydatkowanych na realizację wszystkich projektów w ramach Programu			
3.	Odsetek środków przeznaczonych bezpośrednio na realizację projektów, które minimalizują aktualnie występujące presje wynikające z rozwoju turystyki w obszarze Południowego Bałtyku.	Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które minimalizują istniejące presje wynikające z rozwoju turystyki i uzyskały punkty w ramach przyjętych kryteriów dodatkowych, o których mowa w rozdziale 5.2.	%		

Włączenie pierwszego wskaźnika zagwarantuje, że w ramach Programu nie będą finansowane projekty, które mogą czynić poważną szkodę, a zarazem będą zagrożeniem dla realizacji celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852. W przypadku przyjęcia zasady horyzontalnej, precyzującej, że w ramach Programu mogą być finansowane wyłącznie projekty zgodne z zasadą DNSH, nie będzie konieczności monitorowania wskaźnika na poziomie Programu. Wskaźnik ten powinien być monitorowany w odniesieniu do wszystkich projektów wspieranych w ramach Programu.

Drugi wskaźnik pozwoli na bieżące monitorowanie wkładu Programu w realizację celów związanych z ochroną środowiska oraz klimatu. Kontrola tego wskaźnika pozwoli także na reagowanie, gdy zagrożone będzie zrealizowanie założonego poziomu wskaźnika. Biorąc pod uwagę ambitne cele Wspólnoty, wyznaczone w Europejskim Zielonym Ładzie należy dążyć do maksymalizacji tego wskaźnika (np. poprzez odpowiedni dobór wagi dla horyzontalnych kryteriów odnoszących się do wkładu projektów w realizację celów środowiskowych klimatycznych). Wskaźnik ten powinien być stosowany w odniesieniu do wszystkich projektów wybieranych w trybie konkursowym.

Trzeci wskaźnik pozwoli na bieżące monitorowanie wkładu Programu w minimalizację presji wynikających z rozwoju turystycznego obszaru.

Należy dążyć do doskonalenia programów finansowanych ze środków UE w zakresie ograniczenia ryzyka negatywnego wpływu na środowiska, jak również maksymalizacji pozytywnego wpływ na środowisko oraz realizacji celów środowiskowych i klimatycznych. Ponadto w związku z zaproponowaną zasadą premiowania projektów mogących wnieść istotny wkład w realizację co najmniej jednego z celów środowiskowych określonych w art. 9 zgodnie z art. 10–16 rozporządzenia (UE) nr 2020/852, wskazane jest monitorowanie ich udziału projektów. Z uwagi na powyższe do katalogu wskaźników monitorowanych na etapie wdrażania programu (np. jako wskaźniki monitorowane na poziomie szczegółowego opisu priorytetów) proponuje się włączyć następujące wskaźniki:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jednostka miary
	Liczba projektów, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych	Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852, tj. spełniają co najmniej jeden warunek określony w art. 10-15 tego rozporządzenia, co jest równoznaczne z otrzymaniem dodatkowych punktów w ramach co najmniej jednego horyzontalnego kryterium dotyczącego istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych.	szt.
	Liczba projektów, które minimalizują aktualnie występujące presje wynikające z rozwoju turystyki w obszarze Południowego Bałtyku.	Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które minimalizują istniejące presje wynikające z rozwoju turystyki w obszarze i uzyskały punkty z przyjętych kryteriów dodatkowych.	szt.

Wdrożenie proponowanego systemu powinno sprowadzać się do przypisania w systemie informatycznym odpowiednich wskaźników tym projektom, dla których wnioskodawcy zadeklarowali istotny wkład w realizację celów środowiskowych, tj. tych które uzyskały dodatkowe punkty w ramach kryterium środowiskowego zaproponowanego powyżej. Wybór wskaźnika byłby równoznaczny z otrzymaniem dodatkowych punktów w ramach właściwego kryterium dotyczącego istotnego wkładu w realizację celów

środowiskowych. Wymienione wskaźniki powinny być monitorowane jednolicie we wszystkich projektach wybieranych w trybie konkursowym.

Wdrożenie proponowanego **systemu może przynieść wiele dodatkowych korzyści**. Przypisanie wskaźników projektom wpisującym się w realizację celów środowiskowych umożliwi pozyskanie informacji (na podstawie danych monitorowanych w systemie informatycznym) dotyczących np. wartości środków UE przeznaczonych na realizację przedsięwzięć wnoszących istotny wkład w realizację celów środowiskowych i klimatycznych w wyniku realizacji tego rodzaju projektów.

Zaproponowane wskaźniki pozwolą na bieżące monitorowanie skutków realizacji Programu, a także umożliwi szczegółową ocenę wpływu Programu na realizację celów środowiskowych i klimatycznych Wspólnoty na etapie oceny śródkresowej oraz końcowej Programu.

Dodatkowo rekomenduje się przetestowanie zaproponowanych wskaźników, i ich ewentualną korektę po pierwszych naborach. Konieczne jest także przygotowanie podręcznika dla beneficjentów oraz osób oceniających projekty, który określi sposób weryfikacji zasady DNSH oraz będzie zawierał syntezę załączników do rozporządzenia (UE) 2020/852, optymalnie dostosowanej do specyfikacji typów przedsięwzięć finansowanych ze środków Programu.

6 Uzasadnienie wyboru wariantu ostatecznej wersji dokumentu

Przeprowadzone w ramach opracowania Prognozy OOŚ analizy i oceny dowiodły, że działania planowane w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Południowy Bałtyk 2021–2027 nie doprowadzą do znaczących negatywnych oddziaływań na żaden z komponentów środowiska, w tym na obszary Natura 2000 w rozumieniu art. 55 ust. 2 Ustawy OOŚ. Natomiast w przypadku potencjalnych oddziaływań o małej skali i istotności, zaproponowano i uwzględniono w Programie szereg adekwatnych zapisów zapewniających ich minimalizację.

Ponadto przeprowadzone oceny wskazały, że Program jako całość będzie charakteryzowała się szeroko rozumianym przeważającym pozytywnym wpływem na środowisko przyrodnicze i kulturowe regionu.

Dodatkowo opracowane w toku strategicznej oceny rekomendacje z Prognozy, wprowadzone do finalnej wersji dokumentu jako alternatywne warianty zapisów, pozwoliły podnieść poziom uwzględnienia w niej aspektów istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska, w szczególności w obrębie kluczowych dla Obszaru Południowego Bałtyku zagadnień jak ochrona przyrody i krajobrazu czy turystyka. Natomiast uwzględnienie zasady DNSH jako horyzontalnej dla Programu i premiowanie projektów wnoszących istotny wkład w cele środowiskowe zdefiniowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 2020/852 z 18 czerwca 2020 r. jest istotnym elementem zapewniającym realizację przez Program priorytetów w zakresie środowiska ustanowionych na poziomie UE.

Powyższe jednoznacznie wyklucza możliwość wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na skutek wdrożenia Programu. Oznacza to również, że jego przyjęcie jest możliwe bez analizy przesłanek i zezwolenia, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody.

W związku z powyższym należy uznać, iż zostały spełnione wszystkie wymogi Ustawy OOŚ i dokument może zostać przyjęty w ostatecznym kształcie, wynikającym z uwzględnionych w ramach przeprowadzonego postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko uwag, wniosków, opinii i rekomendacji.

7 Załącznik – Analiza szczegółowa uwag, wniosków i opinii z postępowania SOOŚ

l.p.	Instytucja/komórka organizacyjna	Dokument	Uwaga	Uzasadnienie	Odniesienie do uwagi
1	Ministerstwo Finansów - Instytucja Audytowa	PB 2021-2027	<p>UWAGI REDAKCYJNE</p> <p>a) w rozdziale 7.1 i w wielu innych miejscach przywoływane są „podstawy prawne” – wskazano art./ust./lit. ale nie wskazano konkretnego aktu prawnego; to powinno zostać uzupełnione;</p> <p>b) pisownia nazw instytucji jest niekonsekwentna (Instytucja zarządzająca/Instytucja Zarządzająca, Instytucja audytowa, Komitet Monitorujący, wspólny sekretariat i Wspólny Sekretariat etc.), podobnie stosowanie skrótów (jedynie „WS” dla Wspólnego Sekretariatu); warto to ujednolicić;</p> <p>c) w tabeli 7 na str. 74 kolumny „Razem” i „EFRR” są identyczne (wartości); proszę rozważyć, czy jest konieczność zamieszczenia kolumny „Razem”, skoro prócz niej jest jedynie kolumna „EFRR” - podanych w niej wartości nie można więc z niczym zsumować.</p>	brak	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>a) Program został przygotowany zgodnie z formularzem stanowiącym załącznik do rozporządzenia nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego - przywoływane podstawy prawne przy poszczególnych rozdziałach są przepisami z ww. rozporządzenia. Modyfikacje formularza nie są możliwe, a nie wskazuje on numeru i nazwy rozporządzenia przy poszczególnych rozdziałach - uwaga nieuwzględniona</p> <p>b) skorygowano pisownię</p> <p>c) wzór tabeli 7 został określony we wzorze formularza programu stanowiącego załącznik do rozporządzenia nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. ; modyfikacje wzoru formularza nie są możliwe; uwaga nieuwzględniona</p>
2	Duński Urząd ds. Biznesu (Danish Business Authority)	PB 2021-2027	Duńskim członkiem grupy audytorów dla programu Interreg Południowy Bałtyk jest pan Svend Holger Wellemberg, reprezentujący Duński Urząd ds. Biznesu. Proszę wykreślić panią Fatimę Krag.	zmiany personalne	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Uwzględnienie uwagi z powodu zmian personalnych</p>

3	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego	PB 2021-2027	<p>Województwo Zachodniopomorskie w latach 2007-2013, 2014-2020 było bezpośrednim beneficjentem programu Południowy Bałtyk. Dzięki aktywności instytucji, organizacji pozarządowych i innych, które były partnerami i liderami projektów osiągnięto wiele namacalnych i wzorcowych rezultatów transgranicznej współpracy z partnerami w naszym regionie. Aktualnie od 2020 roku trwają nieprzerwanie prace nad kształtem nowego okresu programowego dla Południowego Bałtyku. Dzięki bezpośredniemu zaangażowaniu i pracom przedstawicieli Województwa Zachodniopomorskiego w gremiach programu (Grupy Robocze, Wspólny Komitet Programujący) został wypracowany taki kształt dokumentu, który stanowi załącznik do aktualnej procedury. Stąd, Województwo Zachodniopomorskie wyraża głęboką nadzieję na dalszą owocną współpracę wszystkich regionów programu Południowy Bałtyk dla podniesienia jakości, życia i aktywności mieszkańców całego obszaru południowego Bałtyku oraz wszystkich przyjezdnych, jak i podniesienia konkurencyjności regionu na rynkach zewnętrznych.</p>	brak	Opinia Województwa Zachodniopomorskiego nie wnosi uwag do treści programu.
4	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	<p>Określenie „region”, w tłumaczeniu projektu dokumentu na język polski, jest używane zamiennie - dla całego obszaru objętego programem oraz w stosunku do pojedynczych jednostek NUTS 3 leżących w obszarze programu. Proponuje się, aby w odniesieniu do jednostek NUTS 3, stosować konsekwentnie nazwę „podregion”, zgodnie z klasyfikacją NUTS obowiązującą od 1 stycznia 2018 r.</p>	Zapisy są niezgodne z obowiązującą od 01.01.2018 r. nową klasyfikacją NUTS 2016 wprowadzoną rozporządzeniem Komisji (UE) 2016/2066 z 21.11.2016 r.	Uwaga uwzględniona Zastosowano pojęcie "podregion" zgodnie z klasyfikacją NUTS-3.

5	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	W projekcie dokumentu przywołuje się kilkadziesiąt razy zapisy odnoszące się do art. 17 ust. 3 oraz art. 17 ust. 9 w brzmieniu: „Podstawa prawna: art. 17 ust 3 lit. (...), art. 17 ust. 9 lit. (...)”. Brak jest natomiast informacji, z jakiego (-ch) aktu (-ów) prawnego (-ych) pochodzą przytoczone zapisy.	Zgłaszamy sugestię podania stosownych aktów prawnych, z których pochodzą przywołane artykuły. W przeciwnym razie, zamieszczone w projekcie dokumentu zapisy są niezrozumiałe.	<p>Uwaga nieuwzględniona Jednocześnie wyjaśniamy, że program został przygotowany zgodnie z formularzem stanowiącym załącznik do <i>rozporządzenia nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego</i> - przywoływane podstawy prawne ("art. 17 ust. 3" itd.) są przepisami z ww. rozporządzenia. Modyfikacje formularza nie są możliwe, a nie wskazuje on numeru i nazwy rozporządzenia przy poszczególnych rozdziałach.</p>
6	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	Proponuje się wskazywanie źródeł informacji (np. w formie przypisu) dla cytowanych danych. Dla przykładu, zasadne byłoby wskazanie źródła danych dotyczących liczby mieszkańców dla następującej informacji: „obszar zamieszkuje ok. 8,9 mln osób (2019), z czego połowa ludności mieszka w polskich regionach nadmorskich” (s. 3).	Proponowane uzupełnienia poprawią czytelność dokumentu. Będą również stanowić cenne źródła informacji do poszerzenia wiedzy o regionie Południowego Bałtyku.	<p>Uwaga nieuwzględniona Wzór programu operacyjnego, określony rozporządzeniem przewiduje ograniczoną liczbę znaków w poszczególnych polach. Nie ma możliwości wstawiania przypisów dolnych, ponieważ jest wypełniany i przesyłany do KE w systemie informatycznym udostępnionym przez Komisję (SFC2021). Natomiast przypisy w samym tekście niepotrzebnie rozbudowywałyby treść dokumentu i wyczerpywałyby liczbę znaków, która jest niezbędna dla opisywania kwestii merytorycznych. Źródła danych znajdują się w odrębnych dokumentach, np. analizie społeczno-gospodarczej dla obszaru Południowego Bałtyku, dostępnej na stronie: http://southbaltic.eu/interreg-south-baltic-2021-2027 Stąd nie podajemy źródeł danych. Do poszerzenia informacji o obszarze Południowego Bałtyku można wykorzystać informacje z analizy społeczno-gospodarczej. Natomiast cel dokumentu (jakim jest program operacyjny) to wykorzystanie go w negocjacjach i zatwierdzenie przez Komisję Europejską.</p>

7	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	<p>1. Wspólna strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki (s. 1-16)</p> <p>Nie poruszono w dostatecznym stopniu lub dostatecznie wyraźnie jednego z poważniejszych wyzwań dla obszaru Południowego Bałtyku oraz samego Morza Bałtyckiego, które niesie ze sobą – charakterystyczne dla tego obszaru – rolnictwo, wykorzystujące liczne substancje chemiczne w produkcji. Substancje te, wypłukiwane przez deszcze i odprowadzane rzekami do Morza, powodują obumieranie życia na dnie Bałtyku. Martwe strefy stanowią już ponad 20% wód przydennych Morza Bałtyckiego.</p>	<p>Należałoby zwrócić uwagę w treści wspólnej strategii programu na szkodliwą działalność rolnictwa (nadmierne stosowanie chemii w uprawach rolnych) oraz konieczność wprowadzania rozwiązań skierowanych na działania służące przywróceniu bioróżnorodności i ograniczeniu zanieczyszczenia morza. W przeciwnym razie może powstać mylne przekonanie, iż problem ten został już w latach wcześniejszych rozwiązany. Działania podejmowane w tym zakresie powinny łączyć wszystkich partnerów Programu.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Program Południowy Bałtyk obejmuje swym zasięgiem podregiony głównie wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego na obszarze aż 5 Państw Członkowskich a dysponuje ograniczonymi, relatywnie niewielkimi, środkami finansowymi. Wspólna strategia przedstawia zatem najważniejsze wyzwania możliwe do rozważenia w trakcie wdrażania programu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami regulującymi realizację programów Interreg, wszystkie projekty muszą mieć wymiar i elementy transgraniczne, przy współudziale partnerów z różnych państw.</p> <p>Jednocześnie kwestia odpływu substancji chemicznych, w tym substancji wypłukiwanych z pól (z rolnictwa, np. nawozów sztucznych i innych chemikaliów) została już objęta zakresem programu, uwzględniając oczekiwania Państw Członkowskich zaangażowanych w program w opisie działania 2.2 (powiązanego z celem szczegółowym EFRR 2.5), gdzie stwierdza się, że: <i>"Biorąc pod uwagę, że woda to najważniejszy zasób Obszaru, działania w ramach tego działania mają na celu szeroko zakrojone wsparcie skutecznej i zrównoważonej gospodarki wodnej, zwłaszcza w dziedzinie ograniczania odprowadzania substancji odżywczych i niebezpiecznych substancji do dorzeczy rzek, a następnie do Morza Bałtyckiego, w celu zwalczania eutrofizacji i wprowadzania substancji niebezpiecznych, a tym samym poprawy jakości wody."</i></p> <p>Obejmuje to odprowadzanie substancji wykorzystywanych w rolnictwie. Wśród przykładowych działań podaje się m.in. <i>"• opracowywanie i testowanie wspólnych standardów (...) we współpracy z (...) przedsiębiorstwami i spółdzielniami rolników i</i></p>
---	--	--------------	--	---	--

					<p><i>mieszkańców</i>", a wśród przykładowych grup docelowych - również właścicieli gruntów. Dodatkowo szkodliwe skutki działalności rolniczej to temat, który powinien być niwelowany przez wdrażanie na szeroką skalę rozwiązań za pośrednictwem innych, większych finansowo instrumentów, programów krajowych itp.</p>
--	--	--	--	--	---

8	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	<p>1. Wspólna strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki (s.30)</p> <p>Proponuje się rozszerzenie zapisu „położenie geograficzne i klimatyczne Obszaru Południowego Bałtyku wymusza podkreślenie rozwoju ofert turystycznych, takich jak turystyka historyczna, turystyka religijna (...)” o turystykę zdrowotną i relaksacyjną (wellness).</p>	<p>O coraz większej popularności turystyki zdrowotnej i wellness w Polsce mowa jest w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.</p> <p>Proponowany zapis jest ponadto spójny z treścią priorytetu OP 3, w szczególności w zakresie położenia geograficznego i klimatycznego Obszaru Południowego Bałtyku.</p>	<p>Uwaga uwzględniona - typy aktywności turystycznej zostaną dodane przy uzasadnieniu OP3 w pkt 1.3 programu. Przy założeniu, że będą one spełniać wymagania turystyki zrównoważonej.</p>
9	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	<p>2. Priorytety (s. 32-73)</p> <p>Należy zweryfikować poprawność numeracji w części 2. Priorytety. Przypisana numeracja nie jest poprawna, np. s. 32:</p> <p>OP 1 Innowacyjny Południowy Bałtyk – zwiększanie poziomu innowacji i internacjonalizacji podmiotów lokalnych</p> <p>2.1.1. Cel szczegółowy</p> <p>1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji (...)</p> <p>2.1.2. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych (...)</p> <p>s. 38:</p> <p>2.2.1. Cel szczegółowy</p> <p>1.3 Wzmacnianie trwałego wzrostu (...)</p> <p>2.2.2. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych (...)</p> <p>itd.</p>	<p>Układ przypisanych działań utrudnia prawidłowe odczytanie dokumentu.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Numeracja jest poprawna i wynika ze wzoru programu. Program został opracowany na wzorze formularza opublikowanego przez KE stanowiącego załącznik do rozporządzenia nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r.; modyfikacje wzoru formularza nie są możliwe. Wyjaśniamy też, że czym innym jest numeracja rozdziału/podrozdziału dokumentu (zgodna ze wzorem), a czym innym jest numeracja Działania lub Celu Szczegółowego.</p>
10	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	PB 2021-2027	<p>5. Podejście do informowania o programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji) (s.85)</p> <p>Proponuje się uzupełnić katalog działań w zakresie kanałów komunikacji - w zapisie dot. „szkoleń i warsztatów” - o seminaria i konferencje.</p>	<p>Seminaria i konferencje stanowią cenne formy wymiany wiedzy i informacji, także doceniane przez beneficjentów i potencjalnych beneficjentów.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Katalog działań został uzupełniony</p>

11	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	Projekt prognozy OOS	W projekcie dokumentu używane są skróty, które nie znajdują wytłumaczenia w tekście (np. JCW, IUCN, EEA czy SWOT) .	Proponuje się włączenie skrótów do indeksu wraz ze stosownymi definicjami.	Uwaga uwzględniona
12	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	Projekt prognozy OOS	W tekście opisuje się podregiony, używając błędnie słowa „region” – np. region trójmiejski.	Zgodnie z obowiązującą od 01.01.2018 r. nową klasyfikacją NUTS 2016, wprowadzoną rozporządzeniem Komisji (UE) 2016/2066 z 21.11.2016 r., jednostki NUTS 3 odnoszą się do podregionów, a nie jak wskazano w projekcie dokumentu - do regionów. Zgłaszamy sugestię dostosowania nazewnictwa, zgodnie z obowiązującym wykazem.	Uwaga uwzględniona
13	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	Projekt prognozy OOS	3.1 Biotyczne elementy środowiska (różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta, obszary chronione) Rys. 3.7 Krajowe obszary chronione Rysunek 3.7 jest nieczytelny ze względu na brak objaśnienia w legendzie kategorii obszaru wg IUCN.	Rysunek wymaga uzupełnienia legendy poprzez uwzględnienie kategorii obszaru wg IUCN (tj. Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody).	Uwaga uwzględniona
14	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	Projekt prognozy OOS	3.7 Zabytki W projekcie Prognozy znalazł się częściowo nieaktualny zapis: „W Polsce zasady ochrony zabytków określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2021 poz. 710)”. Zasadne jest dodanie: „z późn. zm.”, co pozwoli uwzględnić nowelizację ustawy, która została opublikowana w Dz.U.2021. poz. 954.	Zapis wymaga uaktualnienia.	Uwaga uwzględniona

15	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - MBPR	Projekt prognozy OOS	<p>3.7. Zabytki</p> <p>Przywołując formy ochrony zabytków, obowiązujące w Polsce, pominięto w tekście Prognozy zapis ustawy: „ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego”.</p>	Zapis dotyczący form ochrony zabytków w Polsce wymaga uzupełnienia.	Uwaga uwzględniona
16	Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu/DWIM	PB 2021-2027	<p>Priorytet 3</p> <p>OP 3 Atrakcyjny Południowy Bałtyk – aktywacja potencjału turystycznego i kulturowego Obszaru Południowego Bałtyku (s.61)</p> <p>Należy uzupełnić tekst programu w następujący sposób (proponowane zmiany zaznaczono na czerwono): „Niebieski i zielony charakter regionu wraz ze wspólnym dziedzictwem kulturowym to niektóre z kluczowych zalet pod względem rozwoju sektora turystyki. Z uwagi na zmiany demograficzne i urbanizację sektory takie jak sektor kultury i sektor kreatywny, usługi rekreacyjne i inne rodzaje miejsc pracy w sektorze turystyki stały się jeszcze ważniejsze na obszarach wiejskich lub peryferyjnych. Jako jeden z kluczowych sektorów w Obszarze Południowego Bałtyku turystyka stanowi źródło zatrudnienia i dochodów dla społeczności lokalnych, a także koło napędowe dla rozwoju innowacyjnych, kreatywnych produktów.”</p>	<p>Zaproponowane zmiany mają na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwinięcie opisu działań o kwestie dotyczące działań wspierających rozwój sektorów kreatywnych, - uszczegółowienie zapisów, które hasłowo zostały ujęte w dokumencie wyjściowym jako „sektor kreatywny”. <p>Uszczegółowienie ma na celu uwypuklenie znaczenia sektorów kreatywnych dla rozwoju nowoczesnych, innowacyjnych i atrakcyjnych form promocji regionu, jak również jako sektorów wytwarzających nową ofertę przyciągającą turystów (np. nowe obiekty kultury i sztuki, innowacje projektowania przestrzeni kulturowo-przyrodniczej).</p>	Uwaga uwzględniona Dodano brzmienie: "a także siłę napędową dla rozwoju innowacyjnych, kreatywnych produktów"

17	Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu/DWIM	PB 2021-2027	<p>Priorytet 3 OP 3 Atrakcyjny Południowy Bałtyk – aktywacja potencjału turystycznego i kulturowego Obszaru Południowego Bałtyku (s.63)</p> <p>Należy uzupełnić treść programu w następujący sposób: „Główne interwencje, które mogą otrzymać dofinansowanie to: zachowanie dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego regionu jako głównych atrakcji turystycznych; rozwijanie zasobów i potencjału kulturowego, kreatywnego i przyrodniczego jako wzmacnianie atrakcyjności turystycznej regionów; opracowanie produktów i usług sieci turystycznych, budowanie współpracy między regionami i krajami w celu wzmocnienia ofert dla turystów; prowadzenie wspólnych wydarzeń, które spełniają oczekiwania i potrzeby zarówno turystów, jak i obywateli. Ponadto możliwe będzie również wdrożenie działań o charakterze międzysektorowym i wspieranie rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym.”</p>	<p>Zaproponowane zmiany mają na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwinięcie opisu działań o kwestie dotyczące działań wspierających rozwój sektorów kreatywnych, - uszczegółowienie zapisów, które hasłowo zostały ujęte w dokumencie wyjściowym jako „sektor kreatywny”. <p>Uszczegółowienie ma na celu uwypuklenie znaczenia sektorów kreatywnych dla rozwoju nowoczesnych, innowacyjnych i atrakcyjnych form promocji regionu, jak również jako sektorów wytwarzających nową ofertę przyciągającą turystów (np. nowe obiekty kultury i sztuki, innowacje projektowania przestrzeni kulturowo-przyrodniczej).</p>	<p>Uwaga uwzględniona Dodano brzmienie: "wykorzystania zasobów kultury i sektora kreatywnego oraz potencjału przyrodniczego jako środków wzmacniania atrakcyjności turystycznej obszaru Południowego Bałtyku"</p>
----	--	--------------	--	--	--

18	Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu/DWIM	PB 2021-2027	<p>Priorytet 3 OP 3 Atrakcyjny Południowy Bałtyk – aktywacja potencjału turystycznego i kulturowego Obszaru Południowego Bałtyku (s.63)</p> <p>Należy uzupełnić katalog przykładowych działań o następujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projekty mające na celu zwiększenie potencjałów i rozwijanie zasobów sektorów kultury, kreatywnych i turystycznych (np. wytwarzanie nowych zasobów, odpowiadających nowoczesnym trendom i formom spędzania czasu przez obywateli i turystów); 	<p>Zaproponowane zmiany mają na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwinięcie opisu działań o kwestie dotyczące działań wspierających rozwój sektorów kreatywnych, - uszczegółowienie zapisów, które hasłowo zostały ujęte w dokumencie wyjściowym jako „sektor kreatywny”. <p>Uszczegółowienie ma na celu uwypuklenie znaczenia sektorów kreatywnych dla rozwoju nowoczesnych, innowacyjnych i atrakcyjnych form promocji regionu, jak również jako sektorów wytwarzających nową ofertę przyciągającą turystów (np. nowe obiekty kultury i sztuki, innowacje projektowania przestrzeni kulturowo-przyrodniczej).</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Nowe brzmienie dodano w przykładowych działaniach, jednakże z zastrzeżeniem specyfiki Celu Szczegółowego EFRR 4.6 - zrównoważonej turystyki i kultury przyczyniających się do rozwoju gospodarczego, innowacji społecznych i włączenia społecznego zrównoważonej turystyki oraz z zastrzeżeniem transgranicznego charakteru tych działań.</p>
19	Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu/DWIM	PB 2021-2027	<p>Priorytet 3 OP 3 Atrakcyjny Południowy Bałtyk – aktywacja potencjału turystycznego i kulturowego Obszaru Południowego Bałtyku (s.64)</p> <p>Należy uzupełnić w katalogu przykładowych działań działanie 5 w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie i testowanie narzędzi, wspólnych rozwiązań i szkoleń dla sektora turystyki i, kultury i kreatywności w celu zaspokojenia np. zapotrzebowania na przyszłe umiejętności (np. umiejętności cyfrowe), standardy zdrowotne (np. w obiektach turystycznych i podczas opracowywania nowych ofert), kreowania elementów nowych zasobów kultury, przyrody, turystyki (np. nowych przestrzeni kultury i kreatywności, nowych obszarów o znaczeniu przyrodniczym, innowacji w ofercie turystyki przyrodniczej, ekologicznej, kulturalnej), 	<p>Zaproponowane zmiany mają na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwinięcie opisu działań o kwestie dotyczące działań wspierających rozwój sektorów kreatywnych, - uszczegółowienie zapisów, które hasłowo zostały ujęte w dokumencie wyjściowym jako „sektor kreatywny”. <p>Uszczegółowienie ma na celu uwypuklenie znaczenia sektorów kreatywnych dla rozwoju nowoczesnych, innowacyjnych i atrakcyjnych form promocji regionu, jak również jako sektorów wytwarzających nową ofertę przyciągającą turystów (np. nowe obiekty kultury i sztuki, innowacje projektowania przestrzeni kulturowo-przyrodniczej).</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Proponowany poziom szczegółowości jest zasadny, natomiast zostanie zastosowany na poziomie opracowywania dokumentów wdrożeniowych programu np. Podręcznika Programu.</p> <p>Sektor kreatywny został wymieniony, natomiast bez doprecyzowania jego elementów.</p>

20	Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu/DWIM	PB 2021-2027	<p>Priorytet 3 OP 3 Atrakcyjny Południowy Bałtyk – aktywacja potencjału turystycznego i kulturowego Obszaru Południowego Bałtyku (s.64)</p> <p>Należy uzupełnić w katalogu przykładowych działań działanie 13 w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działania mające na celu rozwój i promocję sektora kreatywnego związanego z dziedzictwem regionalnym (np. rękodzieło, innowacyjne rzemiosło, projektowanie, nowe technologie), 	<p>Zaproponowane zmiany mają na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwinięcie opisu działań o kwestie dotyczące działań wspierających rozwój sektorów kreatywnych, - uszczegółowienie zapisów, które hasłowo zostały ujęte w dokumencie wyjściowym jako „sektor kreatywny”. <p>Uszczegółowienie ma na celu uwypuklenie znaczenia sektorów kreatywnych dla rozwoju nowoczesnych, innowacyjnych i atrakcyjnych form promocji regionu, jak również jako sektorów wytwarzających nową ofertę przyciągającą turystów (np. nowe obiekty kultury i sztuki, innowacje projektowania przestrzeni kulturowo-przyrodniczej).</p>	Uwaga uwzględniona
21	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	PB 2021-2027	<p>Prosimy o ujednoczenie słownictwa w zakresie „zmiana klimatu” vs „zmiany klimatu” – na określenie „zmiany klimatu”.</p>	<p>Zgodnie z polskimi dokumentami strategicznymi, dotyczącymi zmian klimatu i adaptacji do nich, w szczególności z dokumentem SPA 2020, a także zgodnie z raportami IPCC powinno się używać określenia „zmiany klimatu” (liczba mnoga), nie zaś „zmiana klimatu” (liczba pojedyncza).</p>	Uwaga uwzględniona
22	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	PB 2021-2027	<p>OP 2 Zrównoważony Południowy Bałtyk – promowanie zrównoważonego rozwoju oraz niebieskiej i zielonej gospodarki (s.44)</p> <p>Zasadnym rozwiązaniem byłoby wskazanie wprost w Priorytecie 2 Zrównoważony Południowy Bałtyk – promowanie zrównoważonego rozwoju oraz niebieskiej i zielonej gospodarki, nisko i zeroemisyjnego wodoru, jako kluczowego nośnika energii, w procesie unijnej transformacji, poza wymienionymi już tam odnawialnymi źródłami energii.</p>	<p>Dzięki uwzględnieniu wskazanej uwagi będzie możliwe podejmowanie działań i inicjatyw wodorowych, w oparciu o środki wynikające z niniejszego Programu.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Proponowane brzmienie dotyczy umożliwienia działań na rzecz wykorzystania wodoru jako nośnika zrównoważonej energii. Jednakże nowy tekst nie został wprowadzony do projektu programu. Dodatkowo, szczegółowe przykłady dot. m.in. wykorzystania wodoru będą mogły zostać wprowadzone w dokumentach wdrożeniowych np. w Podręczniku Programu.</p>

23	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	PB 2021-2027	Niespójność roboczego tłumaczenia dokumentu z oficjalną wersją.	Przekazane do zaopiniowania robocze tłumaczenie projektu programu Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 jest niespójne z oficjalnym projektem dokumentu, w związku z tym nie powinno być wykorzystywane do uzgodnień międzyresortowych.	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Tłumaczenie programu zostało zweryfikowane przed jego przesłaniem do uzgodnień międzyresortowych. Tekst został ponownie zweryfikowany i porównany z wersją angielską. Wyjaśniamy, że wersja polska jest wykorzystywana wyłącznie pomocniczo - jako tłumaczenie robocze, nieoficjalne. Dokumentem przedkładanym do akceptacji KE będzie wersja anglojęzyczna.</p>
24	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	PB 2021-2027	<p>Priorytet: 2.2. PA 2 Sustainable South Baltic - promoting sustainable development and blue and green economy</p> <p>Cel szczegółowy: Promoting renewable energy in accordance with Renewable Energy Directive (EU) 2018/2001, including the sustainability criteria set out therein</p> <p>Działanie: 2.1: Supporting transition towards green energy (s.32)</p> <p>W oficjalnej, anglojęzycznej wersji dokumentu na stronie 32 w bullecie drugim w wyliczeniu przykładów należy dodać także energię wiatru, tj.: developing, demonstrating and implementing green energy solutions in production, distribution and storage of energy from renewable sources (e.g. wind, wave, solar energy, biomass (also for fuel, heating and biogas), geothermal energy, etc.), while finding a balance with the requirements of environmental protection and laws (e.g. MSFD),</p>	Uwaga ma na celu uwzględnienie także morskiej energetyki wiatrowej.	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Przykład został zmodyfikowany poprzez niewskazywanie rodzajów energii odnawialnej: "developing, demonstrating and implementing joint solutions in production and utilisation (e.g. distribution and storage) of energy from renewable sources the requirements of environmental protection, especially regarding the network of protected areas and ecological corridors, as well as other laws (e.g. MSFD) should be respected."</p>

25	Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Główny Inspektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	<p>1. Wspólna strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki. (s.10)</p> <p>W opiniowanym projekcie w części dotyczącej oceny stanu wód Morza Bałtyckiego autorzy nie podają źródła informacji dotyczących oceny stanu wód morskich. Poniżej zamieszczono fragment, do którego odnosi się uwaga.</p> <p>„W istocie większość Morza Bałtyckiego została oceniona jako „Umiarkowana” lub „Słaba” w odniesieniu do bioróżnorodności i dlatego została zaklasyfikowana jako obszar problematyczny. Jednocześnie Morze Bałtyckie znajduje się w krytycznej sytuacji pod względem eutrofizacji i poziomów zanieczyszczenia. Poziom eutrofizacji wynosi 87%, jest to najwyższy poziom eutrofizacji wśród mórz europejskich stwierdzony w 2019”.</p>	<p>Opracowując wspólną strategię programu obejmującą m.in. identyfikację wyzwań w zakresie ochrony środowiska warto wskazać na podstawie jakich danych/informacji/źródeł zidentyfikowano kluczowe problemy regionu. Ze względu na fakt, iż Program obejmuje regiony, które stanowią część terytoriów pięciu krajów bałtyckich: Danii, Niemiec, Litwy, Polski i Szwecji, będących państwami członkowskimi UE, zasadne wydaje się powołanie się na ocenę przeprowadzoną zgodnie z art. 8 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego oraz Dyrektywą Komisji (UE) 2017/845 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniającą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE w odniesieniu do przykładowych wykazów elementów branych pod uwagę przy opracowaniu strategii morskich.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Wzór programu operacyjnego, określony rozporządzeniem, przewiduje ograniczoną liczbę znaków w poszczególnych polach. Nie ma możliwości wstawiania przypisów dolnych, ponieważ dokument jest wypełniany i przesyłany do KE w systemie informatycznym udostępnionym przez Komisję (SFC2021). Natomiast przypisy w samym tekście niepotrzebnie rozbudowywałyby treść dokumentu i wyczerpywałyby liczbę znaków, która jest niezbędna dla opisywania kwestii merytorycznych. Źródła danych znajdują się w odrębnych dokumentach, np. analizie społeczno-gospodarczej dla obszaru Południowego Bałtyku, dostępnej na stronie : http://southbaltic.eu/interreg-south-baltic-2021-2027</p> <p>Stąd nie podajemy źródeł danych w dokumencie w wersji anglojęzycznej, która będzie przedstawiona do akceptacji KE. Źródła zostaną podane w polskim tłumaczeniu zatwierdzonego programu (wersja robocza i nieoficjalna, "przyjazna dla czytelnika").</p>
----	---	--------------	---	---	---

26	Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Główny Inspektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	<p>1. Wspólna strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki (OP 2 Zrównoważony Południowy Bałtyk – promowanie zrównoważonego rozwoju oraz niebieskiej i zielonej gospodarki). (s.28)</p> <p>Wnosimy wykreślenie „lub zatopiona broń chemiczna” z fragmentu cyt.: „Będzie ono wspierać opracowanie transgranicznych rozwiązań na rzecz skutecznego i zrównoważonego użytkowania gruntów i gospodarki wodnej, zwłaszcza w dziedzinie ograniczania odprowadzania substancji odżywczych i niebezpiecznych do dorzeczy rzek, a następnie do Morza Bałtyckiego, w celu zwalczania eutrofizacji i różnych substancji niebezpiecznych (takich jak tworzywa sztuczne lub zatopiona broń chemiczna) w środowisku wodnym, w tym w środowisku morskim, a tym samym poprawy jakości wody”.</p>	<p>Uwaga dotyczy odprowadzania substancji niebezpiecznych z obszaru dorzecza. Jest niezrozumiałe, jak zmniejszenie odprowadzania substancji niebezpiecznych z obszaru dorzecza miałyby wpłynąć na zwalczanie różnych substancji niebezpiecznych (takich jak zatopiona broń chemiczna) w środowisku morskim.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Zdanie zostało zmienione, aby lepiej przedstawić intencję programu (tak jak jest to wskazane w przykładowych działaniach w ramach Celu Szczegółowego EFRR 2.5) To nie rzrzt niebezpiecznych substancji z dorzeczy miałyby wpływ na kontrolę różnych niebezpiecznych substancji, takich jak zatopiona broń chemiczna w środowisku morskim, ale w tym miejscu wskazano, że opracowanie rozwiązań w zakresie zwalczania eutrofizacji i niebezpiecznych substancji w środowisku wodnym jest jednym z celów programu. Wyrazy "zatopiona broń chemiczna" nie zostają usunięte ze zdania, ale zdanie zostaje nieco przeformułowane - zmiana brzmienia na:</p> <p>"Będzie ono wspierać opracowanie transgranicznych rozwiązań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na rzecz skutecznego i zrównoważonego użytkowania gruntów i gospodarki wodnej, zwłaszcza w dziedzinie ograniczania odprowadzania substancji odżywczych i niebezpiecznych do dorzeczy rzek, a następnie do Morza Bałtyckiego; - w celu zwalczania eutrofizacji i różnych substancji niebezpiecznych (takich jak tworzywa sztuczne lub zatopiona broń chemiczna) w środowisku wodnym, w tym w środowisku morskim, a tym samym poprawy jakości wody".
----	---	--------------	---	---	--

27	Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Główny Inspektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	<p>2.3.2. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego. (s.49)</p> <p>Zwracamy się o weryfikację tłumaczenia poniższego fragmentu cyt.:</p> <p>„Jednym z powodów, dla których temperatura Morza Bałtyckiego wzrasta trzykrotnie szybciej niż średnia temperatura innych mórz i oceanów, jest zanieczyszczenie wody”.</p>	<p>Zanieczyszczenie wody nie powoduje wzrostu temperatury za wyjątkiem odprowadzania wód z instalacji chłodzących. Wzrost temperatury wody może powodować nasilenie skutków zanieczyszczenia.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Stwierdzenie jest merytorycznie poprawne, gdyż zanieczyszczenie wody wpływa na tempo jej nagrzewania. Decyduje o tym kilka czynników. Zgodnie z wynikami analiz znaczący wpływ na zmiany temperatury wody mają aerozole. Jednym ze źródeł aerozoli w morzu jest aktywność biologiczna, która zaś jest wzmoczona na skutek eutrofizacji (KE, 2012). Inne badania dowodzą również, że mikro plastik obecny na powierzchni morza może zakłócać podstawowe procesy biologiczne. W szczególności obecność drobin plastiku może prowadzić do intensyfikacji procesu rozkładu materii organicznej w wodzie i zaburzenia przepływu tlenu oraz dwutlenku węgla między morzem i atmosferą, co zaś wpływa na możliwość absorpcji CO2 przez wody morskie (O'Sullivan, 2019). Ponadto przezroczystość wody (tuziej jej brak) istotnie wpływa na nagrzewanie powierzchni.</p> <p><i>Źródła:</i></p> <p><i>KE (2012): Aerosols strongly influence sea surface temperature.</i> https://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/291na3_en.pdf</p> <p><i>O'Sullivan K. (2019): Plastic eaten by plankton may impair oceans' ability to trap CO2.</i> https://www.irishtimes.com/news/environment/plastic-eaten-by-plankton-may-impair-oceans-ability-to-trap-co2-1.3875434</p> <p>Zob. również uwaga MI PGW WP nr 36</p>
28	Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Główny Inspektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	<p>2.4.2. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego. (s.51)</p> <p>Wnosimy o wykreślenie „lub zatopiona broń chemiczna” cyt.: „Działanie to będzie wspierać Cel Szczegółowy 2.5 Promowanie dostępu do wody oraz zrównoważonej</p>	<p>Uwaga dotyczy odprowadzania substancji niebezpiecznych z obszaru dorzecza. Jest niezrozumiałe, jak zmniejszenie odprowadzania substancji niebezpiecznych z obszaru dorzecza miałyby wpłynąć na zwalczanie różnych substancji niebezpiecznych (takich jak zatopiona broń chemiczna) w środowisku morskim.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona (jak uwaga nr 26) -</p> <p>Zgodnie ze zmianą wprowadzoną w zakresie uwagi nr 26, zdanie zostało przeformułowane. "Działanie to będzie wspierać Cel Szczegółowy 2.5 Promowanie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. Jego cele ukierunkowane są na szeroko zakrojone</p>

			gospodarki wodnej. Jego cele ukierunkowane są na szeroko zakrojone wsparcie skutecznego i zrównoważonego użytkowania gruntów i gospodarki wodnej, zwłaszcza w dziedzinie ograniczania odprowadzania substancji odżywczych i niebezpiecznych do dorzeczy rzek, a następnie do Morza Bałtyckiego, w celu zwalczania eutrofizacji i różnych substancji niebezpiecznych (takich jak tworzywa sztuczne lub zatopiona broń chemiczna) w środowisku wodnym, w tym w środowisku morskim, a tym samym poprawy jakości wody”.		wsparcie skutecznego i zrównoważonego użytkowania gruntów i gospodarki wodnej, zwłaszcza: - w dziedzinie ograniczania odprowadzania substancji odżywczych i niebezpiecznych do dorzeczy rzek, a następnie do Morza Bałtyckiego, - w celu zwalczania eutrofizacji i różnych substancji niebezpiecznych (takich jak tworzywa sztuczne lub zatopiona broń chemiczna) w środowisku wodnym, w tym w środowisku morskim, a tym samym poprawy jakości wody”.
29	Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Główny Inspektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów programu w przygotowanie programu Interreg oraz rola tych partnerów programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji. (s.80) Błędna nazwa instytucji: „regionalny fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej”.	Wnosimy o zmianę na „wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej”.	Uwaga uwzględniona
30	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Sformułowanie „ma wyraźny niebiesko -zielony charakter” wymaga doprecyzowania. Proponowane brzmienie „ma wyraźny niebiesko (sektor morski)-zielony (sektor zasoby naturalne) charakter, ”.	Proponowane brzmienie zwiększy czytelność tego fragmentu dokumentu.	Uwaga uwzględniona
31	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Stwierdzenie „ <i>Ponadto co dziesięć lat średnia temperatura wody w Morzu Bałtyckim wzrasta średnio o około 0.40°C, zagrażając bioróżnorodności.</i> ” budzi wątpliwości merytoryczne. Przedmiotowy fragment wymaga merytorycznej zmiany, ewentualnie podania źródła z którego pochodzą przedmiotowe wartości wzrostu wartości temperatury w zlewisku Morza Bałtyckiego w okresie dekady.	<u>Zgodnie ze źródłem w postaci „Projekt KLIMADA 2.0 IOŚ PIB oraz Climate change in the Baltic Sea Area HELCOM thematic assessment in 2013”, 2013. Baltic Sea Environment Proceedings No. 137. Helsinki Commission Baltic Marine Environment Protection Commission, Helsinki (https://helcom.fi/wp-content/uploads/2019/10/BSEP137.pdf) wzrost temperatury w zlewisku Morza Bałtyckiego wynosi 0,08°C/dekadę i jest wyższy od średniego wzrostu na całej Ziemi szacowanego na 0,05°C.</u>	Uwaga uwzględniona Przytoczone stwierdzenie zostało poprawione.

32	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Wątpliwości budzi klasyfikacja zastosowana w fragmencie: „W istocie większość Morza Bałtyckiego została oceniona jako „ <i>Umiarkowana</i> ” lub „ <i>Staba</i> ” w odniesieniu do <i>bioróżnorodności i dlatego została zaklasyfikowana jako obszar problematyczny</i> ”.	Stan ekologiczny wód Morza Bałtyckiego zgodnie z Ramową Dyrektywą w sprawie Strategii Morskiej (RDSM) opisuje się jako GES lub subGES, zaś klasyfikacja zastosowana w dokumencie wynika z Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW).	Uwaga uwzględniona Oceny wg RDW i RDSM są współzależne, dodano zatem wyjaśnienie w tekście, że stan <i>Umiarkowany</i> i <i>Staby</i> wg RDW to <i>subGES</i> wg RDSM
33	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	W akapicie rozpoczynającym się od sformułowania „ <i>Mimo że na kwalifikowalnym obszarze eksploatowane są różne źródła produkcji odnawialnej, warto zauważyć znaczny potencjał regionu w zakresie rozwoju sektorów wytwarzających (i) energię wiatrową, (ii) bioenergię oraz (iii) energię słoneczną</i> ” proponuje się dodać informację o możliwościach wykorzystania w większym stopniu energii wody.	W sektorze energetyki wodnej rezerwy tkwią w nowych lokalizacjach elektrowni wodnych na rzekach np. Pomorza, odtworzenia starych, zlikwidowanych piętrzeń oraz modernizacji już istniejących elektrowni wodnych.	Uwaga nieuwzględniona Ta część programu odnosi się do wyników przeprowadzonej analizy społeczno-ekonomicznej, w której ta kwestia nie została uwzględniona. W związku z powyższym, uwaga nie została uwzględniona.
34	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	W Działaniu Programu 2.1: Wsparcie przejścia na zieloną energię proponuje się uwzględnić wykorzystanie w większym stopniu energii wody, w szczególności poprzez dodanie przykładowych działań na str. 45 dotyczących tej kwestii.	W sektorze energetyki wodnej rezerwy tkwią w nowych lokalizacjach elektrowni wodnych na rzekach np. Pomorza, odtworzenia starych, zlikwidowanych piętrzeń oraz modernizacji już istniejących elektrowni wodnych.	Uwaga nieuwzględniona Zgodnie z decyzją Wspólnego Komitetu Programującego, poszczególne rodzaje energii odnawialnej nie będą wskazane w tym punkcie programu.

35	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	<p>W ramach 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej brakuje przywołania kwestii przeciwdziałania skutkom suszy np. poprzez małą retencję. Na str. 50 w punkcie „Przykładowe działania” proponuję dodać działania zaczerpnięte z projektu Planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona oraz odbudowa bioróżnorodności m.in. poprzez zwiększanie powierzchni obszarów leśnych oraz renaturyzację ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz terenów podmokłych; - wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (tzw. smart city, wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury); - spowolnienie lub zatrzymanie na obszarach użytkowanych rolniczo spływu wód powierzchniowych z małych zlewni przez odpowiednie zabiegi agrotechniczne (zwiększanie retencji wody glebowej), poprawiające strukturę gleby i zmniejszające jej parowanie, a także ograniczające erozję wodną przez. stosowanie bezorkowych systemów uprawy, utrzymanie całorocznej pokrywy roślinnej, trwałych zadarnień lub zalesień terenów o dużym nachyleniu, a na stokach mniej nachylonych prowadzenie zabiegów uprawnych w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku. 	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Program Południowy Bałtyk obejmuje swym zasięgiem podregiony głównie wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego na obszarze 5 Państw Członkowskich, a dysponuje ograniczonymi, relatywnie niewielkimi, środkami finansowymi. Wspólna strategia przedstawia zatem najważniejsze wyzwania możliwe do rozważenia w trakcie wdrażania programu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami regulującymi realizację programów Interreg wszystkie projekty muszą mieć wymiar i elementy transgraniczne, przy współudziale partnerów z różnych państw. Proponowane kwestie zdecydowanie wykraczają poza możliwości programu i wydają się być tematem odpowiednim do wdrażania na szeroką skalę za pośrednictwem innych, większych finansowo instrumentów, programów krajowych itp.</p>
----	--	--------------	---	------	---

36	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Sformułowanie „Jednym z powodów, dla których temperatura Morza Bałtyckiego wzrasta trzykrotnie szybciej niż średnia temperatura innych mórz i oceanów, jest zanieczyszczenie wody” wymaga doprecyzowania. Proponuje się doprecyzowanie fragmentu o wskazanie konkretnych zanieczyszczeń jakie w szczególności powodują zjawisko wzrostu temperatury Morza Bałtyckiego.	Nie wszystkie zanieczyszczenia mają wpływ na wzrost temperatury Morza Bałtyckiego.	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Stwierdzenie jest merytorycznie poprawne, gdyż zanieczyszczenie wody wpływa na tempo jej nagrzewania. Decyduje o tym kilka czynników. Zgodnie z wynikami analiz znaczący wpływ na zmiany temperatury wody mają aerozole. Jednym ze źródeł aerozoli w morzu jest aktywność biologiczna, która zaś jest wzmożona na skutek eutrofizacji (KE, 2012). Inne badania dowodzą również, że mikro plastik obecny na powierzchni morza może zakłócać podstawowe procesy biologiczne. W szczególności obecność drobin plastiku może prowadzić do intensyfikacji procesu rozkładu materii organicznej w wodzie i zaburzenia przepływu tlenu oraz dwutlenku węgla między morzem i atmosferą, co zaś wpływa na możliwość absorpcji CO2 przez wody morskie (O'Sullivan, 2019). Ponadto przezroczystość wody (tudzież jej brak) istotnie wpływa na nagrzewanie powierzchni.</p> <p><i>Źródła:</i> KE (2012): <i>Aerosols strongly influence sea surface temperature.</i> https://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/291na3_en.pdf O'Sullivan K. (2019): <i>Plastic eaten by plankton may impair oceans' ability to trap CO2.</i> https://www.irishtimes.com/news/environment/plastic-eaten-by-plankton-may-impair-oceans-ability-to-trap-co2-1.3875434 Zob. również uwaga MKiŚ/GIOŚ nr 27</p>
37	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowane zmiana: "Choć zanieczyszczenia są przede wszystkim odprowadzane do morza z brzegu" na "Choć zanieczyszczenia są przede wszystkim odprowadzane do morza z lądu".	brak	<p>Uwaga uwzględniona</p>

38	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "Poziom morza i powódzie to nie tylko zagrożenia dla bezpieczeństwa środowiskowego w regionie" na "Wzrastający poziom morza i powódzie to nie tylko zagrożenia dla bezpieczeństwa środowiskowego w regionie".	brak	Uwaga uwzględniona
39	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "Mimo że na kwalifikowalnym obszarze eksploatowane są różne źródła produkcji odnawialnej" na "Mimo że na kwalifikowalnym obszarze eksploatowane są różne źródła produkcji energii"	brak	Uwaga częściowo uwzględniona Uzupełniono następująco, zgodnie z kontekstem całego akapitu: "Mimo że na kwalifikowalnym obszarze eksploatowane są różne źródła energii odnawialnej"
40	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "na celu wsparcie UE w osiągnięciu jej celu w zakresie neutralności klimatycznej na 2050 r." na "na celu wsparcie UE w osiągnięciu jej celu w zakresie neutralności klimatycznej do 2050 r."	brak	Uwaga uwzględniona
41	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "Program operacyjny Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 pozostaje w synergii ze skorygowaną Strategią i będzie odgrywał aktywną rolę w jej wdrażaniu" na "Program operacyjny Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 pozostaje w synergii ze skorygowaną Strategią i będzie odgrywał istotną rolę w jej wdrażaniu."	brak	Uwaga nieuwzględniona Zgodnie z decyzją Wspólnego Komitetu Programującego, pozostawiono określenie dotychczasowe, tj. "aktywna". Rola programu PB będzie aktywna, zaś ostateczny poziom istotności wkładu programu PB we wdrażanie Strategii będzie można określić dopiero na koniec okresu programowania.
42	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "Obszar Południowego Bałtyku zmagają się z szeregiem palących wyzwań takich jak skażenie gleby i wody przez mikroplastik" na "Obszar Południowego Bałtyku zmagają się z szeregiem palących wyzwań takich jak zanieczyszczenie gleby i wody przez mikroplastik".	brak	Uwaga uwzględniona
43	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "Niezrównoważone praktyki zagroziły środowisku i bogactwu dziedzictwa przyrodniczego regionu" na "Niewłaściwe praktyki zagroziły środowisku i bogactwu dziedzictwa przyrodniczego regionu".	brak	Uwaga uwzględniona
44	Ministerstwo Infrastruktury PGW	PB 2021-2027	Ponadto zasoby Morza Bałtyckiego są eksploatowane w sposób niezgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju –	Zdanie jest trochę niezrozumiałe bo co innego niż zasoby naturalne może być	Uwaga uwzględniona

	Wody Polskie		dotyczy to również eksploatacji zasobów naturalnych.	nadmiernie eksploatowane? Proponujemy zapis: Ponadto zasoby naturalne Morza Bałtyckiego są nadmiernie eksploatowane w sposób niezgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju.	
45	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "Obszar dysponuje zarówno zorientowaną na potrzeby turystyki infrastrukturą wypoczynkową" na "Obszar dysponuje zarówno infrastrukturą wypoczynkową".	brak	Uwaga uwzględniona
46	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "opracowywanie, demonstrowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej energii w produkcji, dystrybucji i magazynowaniu energii ze źródeł odnawialnych" na "opracowywanie, prezentowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej energii w produkcji".	brak	Uwaga uwzględniona
47	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	przy jednoczesnym zachowaniu równowagi z wymogami ochrony środowiska i przepisów (np. DRSM)	Prawdopodobnie powinno być RDSM jeżeli jest tu mowa o dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej.	Uwaga uwzględniona Skrót został poprawiony na "RDSM".
48	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "opracowywanie, demonstrowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonych technologii w gospodarce wodnej" na "opracowywanie, prezentowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonych technologii w gospodarce wodnej"	brak	Uwaga uwzględniona
49	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	Proponowana zmiana: "opracowywanie, demonstrowanie i wdrażanie rozwiązań w celu ograniczenia zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego" na "opracowywanie, prezentowanie i wdrażanie rozwiązań mających na celu ograniczenie zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego".	brak	Uwaga uwzględniona

50	Ministerstwo Infrastruktury PGW Wody Polskie	PB 2021-2027	uwagi naniesione w treści projektu programu dotyczące rozwoju sieci TEN-T oraz elektromobilności	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Program Południowy Bałtyk obejmuje swym zasięgiem podregiony głównie wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego na obszarze 5 Państw Członkowskich, a dysponuje ograniczonymi, relatywnie niewielkimi, środkami finansowymi. Wspólna strategia przedstawia zatem najważniejsze wyzwania możliwe do rozważenia w trakcie wdrażania programu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami regulującymi realizację programów Interreg wszystkie projekty muszą mieć wymiar i elementy transgraniczne, przy współudziale partnerów z różnych państw. Proponowane kwestie zdecydowanie wykraczają poza możliwości programu i wydają się być tematem odpowiednim do wdrażania na szeroką skalę za pośrednictwem innych, większych finansowo instrumentów, programów krajowych itp.</p> <p>Jednocześnie odnosząc się do kwestii elektromobilności należy podkreślić, że kwestie digitalizacji usług publicznych w Działaniu 1.1 już obejmują np. nowe elektroniczne usługi w dziedzinie transportu. W Działaniu 2.1 przewiduje się projekty dot. tworzenia rozwiązań z zakresu "zielonej energii" w zakresie również użytkowania (w tym dystrybucji i magazynowania) energii ze źródeł odnawialnych a także promowania wykorzystania zielonej energii i wspierania tworzenia nowych rynków.</p>
51	Urząd Morski w Szczecinie	PB 2021-2027 i projekt prognozy OOŚ	przedłożony projekt „Programu Współpracy Transgranicznej Interreg Południowy Bałtyk 2021 - 2027”, zwanego dalej „Programem”, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, zwaną dalej „prognozą ooś” został zaopiniowany pozytywnie	brak	<p>Uwzględniono</p> <p>Opinia Urzędu Morskiego w Szczecinie nie wnosi uwag do treści programu ani do projektu prognozy OOŚ.</p>
52	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej/DIR	PB 2021-2027	Plan finansowy; Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe (s.75) Pozostawiono nieprzetłumaczone wyrażenie: „Total	cały dokument powinien być przetłumaczony na język polski	<p>Uwaga uwzględniona</p>

			eligible cost”.		
53	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej/DKF	PB 2021-2027	DKF nie zgłasza uwag merytorycznych do przedmiotowego programu, ale zwraca uwagę na fakt, że na str. 11 w wersji PL pojawia się pojęcie "program operacyjny" zamiast "program".	brak	Uwaga uwzględniona
54	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej/DZF	PB 2021-2027	OP 2 Zrównoważony Południowy Bałtyk –promowanie zrównoważonego rozwoju oraz niebieskiej i zielonej gospodarki, Działanie Programu 2.3 Wspieranie rozwoju o obiegu zamkniętym i bardziej zasobooszczędnego (s.56) Niejasny jest charakter jednego z przykładowych działań, tj. „wspólne innowacyjne działania sprzyjające włączeniu społecznemu i projekty pilotażowe skierowane do mieszkańców w zakresie budowania świadomości na temat konieczności wprowadzenia procesów gospodarki odpadami w gospodarstwach domowych”. Nie jest wiadomo o jakich innowacyjnych działaniach sprzyjających włączeniu społecznemu jest tutaj mowa? Czy jest ściśle związane z zakresem tematycznym projektów pilotażowych (gospodarka odpadami) wymienionych również w tym działaniu? Czy też zakres wspólnych innowacyjnych działań sprzyjających włączeniu społecznemu jest znacznie szerszy? Innowacyjne działania społeczne, w tym te wspierające włączenie społeczne, to obszary wspierane w FERS. Prosimy o przeformułowanie zapisów dotyczących przykładów działań w przypadku gdy „wspólne innowacyjne działania sprzyjające włączeniu społecznemu” są ściśle związane z zakresem tematycznym projektów pilotażowych. W przypadku szerszego planowanego zakresu tych działań prosimy o usunięcie zapisów dotyczących innowacji sprzyjających włączeniu społecznemu. Pozwoli to uniknąć powielania się zakresu wsparcia w programie Interreg i FERS oraz spójny przekaz z rozporządzeniami unijnymi w kontekście rozumienia innowacyjnych działań społecznych.	Innowacyjne działania społeczne są jednym z obszarów, w tym w szczególności na rzecz osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, które mogą być realizowane w programach finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. I jako takie zostały rozporządzeniami unijnymi przypisane wyłącznie do tego funduszu. Ponadto, zgodnie z projektem umowy partnerstwa, innowacyjne działania społeczne, w tym na rzecz włączenia społecznego, mogą być finansowane wyłącznie w programie krajowym FERS.	Uwaga uwzględniona Wyjaśniamy, że kwestia włączenia społecznego jest wyłącznie związana z zakresem tematycznym projektów pilotażowych i tego działania. Ponadto, definicja innowacji społecznych w projekcie programu PB 2021-2027, nie jest tożsama z "innowacyjnymi działaniami społecznymi" będącymi objętymi zakresem programu krajowego FERS (EFS+). W ramach programu PB rzez innowacje społeczne rozumiemy nowe rozwiązania, które powstaną w wyniku konsultacji społecznych i dialogu z interesariuszami projektu, aby przy ich współudziale powstały produkty/usługi lepiej dopasowane do potrzeb grup docelowych. Ponadto istotą programu Południowy Bałtyk jest transgraniczność i wielostronne, transgraniczne partnerstwo w projekcie. Oznacza to, że projekt musi odpowiadać na zdefiniowaną, transgraniczną wspólną potrzebę na obszarze Południowego Bałtyku. Zakres interwencji nie będzie powielać się z interwencją FERS (EFS+). Zmiana treści programu nie jest wymagana.

55	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej/DZF	PB 2021-2027	Obszar technologiczny Kluczowe wyzwania (s.8) W wyzwaniach jest mowa o kształceniu w zakresie kompetencji cyfrowych pracowników przedsiębiorstw („Stąd też istnieje konieczność, oprócz kształcenia nowych specjalistów w dziedzinie ICT, stworzenia szeroko zakrojonego programu szkoleniowego dla obecnie zatrudnionych pracowników oraz zwiększenia ich kompetencji w dziedzinie technologii cyfrowych.”). Czy będzie zapewniona komplementarność tego wsparcia z interwencją EFS+?	Na poziomie regionalnym z EFS+ planowane jest szerokie wsparcie szkoleniowe dla pracowników oraz osób dorosłych, które chcą się szkolić z własnej inicjatywy (w systemie popytowym – w tym w obszarze kompetencji cyfrowych). Jeżeli wsparcie z programu Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 ma trafić do tej samej grupy docelowej, należy zapewnić, aby się ono nie powiewało z interwencją EFS+.	Uwaga uwzględniona Zakres interwencji programu nie będzie powiewał się z interwencją EFS+. Niepowiewanie się z interwencją EFS+ będzie weryfikowane na etapie oceny projektów [z zastrzeżeniem wyrażenia zgody 5 Państw Członkowskich uczestniczących w programie na takie rozwiązanie]. Zmiana proponowanej treści programu nie jest wymagana.
56	Departament Wspólnej Polityki Rolnej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	PB 2021-2027	Priorytety, SO 1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych, s. 33. W drugim akapicie, trzecim wierszu po „łączności” dodać „wdrażaniu zasad gospodarki 4.0”	W nowej perspektywie finansowej KE duży nacisk kładzie na integrację systemów i tworzenie sieci. Gospodarka 4.0 kładzie nacisk na integrację ludzi oraz sterowane cyfrowe maszyny i ich integrację z Internetem i technologiami informacyjnymi, co daje dużą przewagę w globalnej konkurencji.	Uwaga nieuwzględniona Program Południowy Bałtyk obejmuje swym zasięgiem podregiony głównie wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego na obszarze 5 Państw Członkowskich, a dysponuje ograniczonymi, relatywnie niewielkimi, środkami finansowymi. Wspólna strategia przedstawia zatem najważniejsze wyzwania możliwe do rozważenia w trakcie wdrażania programu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami regulującymi realizację programów Interreg wszystkie projekty muszą mieć wymiar i elementy transgraniczne, przy współudziale partnerów z różnych państw. Proponowane kwestie zdecydowanie wykraczają poza możliwości programu i wydają się być tematem odpowiednim do wdrażania na szeroką skalę za pośrednictwem innych, większych finansowo instrumentów, programów krajowych itp.

57	Departament Wspólnej Polityki Rolnej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	PB 2021-2027	<p>Priorytety, SO 1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych s. 33.</p> <p>W czwartym akapicie w piątej bulencie, po „rozwiązań cyfrowych” dodać „oraz zasad gospodarki 4.0”. W nawiasie przed „itp.” dodać „oraz pilotażowe projekty demonstracyjne wdrażania zasad gospodarki 4.0”</p>	jak wyżej, uwaga nr 56	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Program Południowy Bałtyk obejmuje swym zasięgiem podregiony głównie wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego na obszarze 5 Państw Członkowskich, a dysponuje ograniczonymi, relatywnie niewielkimi, środkami finansowymi. Wspólna strategia przedstawia zatem najważniejsze wyzwania możliwe do rozważenia w trakcie wdrażania programu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami regulującymi realizację programów Interreg wszystkie projekty muszą mieć wymiar i elementy transgraniczne, przy współudziale partnerów z różnych państw. Proponowane kwestie zdecydowanie wykraczają poza możliwości programu i wydają się być tematem odpowiednim do wdrażania na szeroką skalę za pośrednictwem innych, większych finansowo instrumentów, programów krajowych itp.</p>
58	Departament Wspólnej Polityki Rolnej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	PB 2021-2027	<p>2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju, s. 48</p> <p>W szóstym bulencie po „leśnej” dodać „oraz sektora rolnego”</p>	Jednym z istotnych źródeł energii z OZE jest biomasa pochodzenia rolniczego, której właściwe zagospodarowanie powinno być promowane w ramach programu w celu pozyskiwania energii oraz ograniczenia poziomu emitowanych zanieczyszczeń.	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Instytucje sektora rolnictwa zostały dodane do katalogu przykładowych beneficjentów w ramach Działania 2.1.</p>

59	Departament Klimatu i Środowiska, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	PB 2021-2027	<p>Działanie 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p> <p>2.3.2 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego</p> <p>Propozycja dodania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie i promowanie społeczności energetycznych, w tym spółdzielni energetycznych, w celu lokalnego wytwarzania i wykorzystywania OZE na obszarach gmin. 	Działanie to wpisuje się w realizację Celu Szczegółowego 2.2 Promowanie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą w sprawie odnawialnych źródeł energii (UE) 2018/2001. Ma ono na celu ułatwienie i popularyzację lokalnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>W zakresie promowania tworzenia społeczności energetycznych, w tym spółdzielni energetycznych, w celu lokalnego wytwarzania i wykorzystywania OZE na obszarach gmin, takie działania mieszczą się w ramach podanych już przykładowych typów działań. W związku z powyższym, nie ma konieczności zmiany zaproponowanego brzmienia.</p> <p>Natomiast odnosząc się do tworzenia finansowania społeczności energetycznych, proponowany zakres wykracza poza możliwości programu. Program Południowy Bałtyk obejmuje swym zasięgiem podregiony głównie wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego na obszarze 5 Państw Członkowskich, a dysponuje ograniczonymi, relatywnie niewielkimi, środkami finansowymi. Wspólna strategia przedstawia zatem najważniejsze wyzwania możliwe do rozważenia w trakcie wdrażania programu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami regulującymi realizację programów Interreg wszystkie projekty muszą mieć wymiar i elementy transgraniczne, przy współudziale partnerów z różnych państw. Proponowane kwestie zdecydowanie wykraczają poza możliwości programu i wydają się być tematem odpowiednim do wdrażania na szeroką skalę za pośrednictwem innych, większych finansowo instrumentów, programów krajowych itp.</p>
60	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	Dokument jest w trakcie opracowywania i może ulec modyfikacji, co może rodzić konsekwencje w postaci konieczności powtórzenia elementów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w przypadku jego zmian bądź uszczegółowienia	brak	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>W przypadku zmian lub uszczegółowienia dokumentu rodzących konieczność powtórzenia elementów SOOŚ, ocena ta zostanie odpowiednio uzupełniona.</p>

61	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	PB 2021-2027	<p>W projekcie Programu w rozdziale 1. Wspólna Strategia Programu, we fragmencie: „Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. a), art. 17 ust. 9 lit. a)”, nie podano nazwy aktu prawnego, z którego pochodzą przywoływane przepisy. Tego rodzaju pominięcie występuje również w wielu innych miejscach. Należałoby doprecyzować jaka podstawa prawna została użyta oraz przywołać ją w odpowiednich miejscach.</p>	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona Program został przygotowany zgodnie z formularzem stanowiącym załącznik do rozporządzenia nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego - przywoływane podstawy prawne (np. "art. 17 ust. 3 lit. a), art. 17 ust. 9 lit. a)" itd.) są przepisami z ww. rozporządzenia. Modyfikacje formularza nie są możliwe, a nie wskazuje on numeru i nazwy rozporządzenia przy poszczególnych rozdziałach.</p>
62	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOS	<p>Uwagi do prognozy: Nie jest jasne, czy treść prognozy można uznać za pełną. Na stronie 6 tego opracowania znajduje się bowiem informacja, że „ze względu na specyfikę Programu i jego transgraniczność Państwa Członkowskie ustaliły konieczność opracowania w ramach postępowania SEA osobnego raportu w sprawie zakresu Prognozy (scoping report). Raport ten zostanie poddany uzgodnieniu z Koordynatorami Krajowymi Państw Członkowskich”. Nie wiadomo, czy uzgodnienia te zostały dokonane i w jakiej mierze wpłyną lub wpłynęły na prezentowaną treść prognozy.</p>	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona Odniesienie do miejsca uwzględnienia uwag wyrażonych w wyniku konsultacji raportu scopingowego znajduje się w tym samym rozdziale (1.1) w tabeli 1.1 na str. 9 - "MIEJSCE, W KTÓRYM UWZGLĘDNIONO SZCZEGÓLNE WYMAGANIA ZAINTERESOWANYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH WYRAŻONYCH RZECZ KOORDYNATORÓW KRAJOWYCH DANII, SZWECJI, LITWY I NIEMIEC ". Zatem można zidentyfikować, że uzgodnienia te zostały dokonane i w jakiej mierze wpłynęły na treść Prognozy.</p>

63	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOS	Jednym z założeń metodycznych jest, że „ograniczona skala działań inwestycyjnych oznacza, iż w przypadku konkretnych projektów i ich działań pilotażowych, faktycznego oddziaływania na środowisko można racjonalnie oczekiwać jedynie w wymiarze lokalnym”. Z tego względu: „ocena w komponentach środowiskowych jest skupiona na identyfikacji istotności i możliwości oddziaływania Programu na dany komponent, w kontekście problemów jakie na poziomie podregionów (NUTS-3) identyfikuje się w danym obszarze. Takie ujęcie pozwoli uniknąć pisania o kwestiach nieistotnych z punktu widzenia oceny danego dokumentu, a skupić się na problemach ważnych” (str. 18 prognozy). Należy zwrócić uwagę, że oddziaływanie o charakterze lokalnym może być oddziaływaniem znaczącym, przyjęte założenie jest zatem niewłaściwe.	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Przytoczone stwierdzenie ze strony 18 Prognozy nie wyklucza możliwości wskazanej w uwadze, tj. iż oddziaływanie lokalne może mieć charakter znaczący. Wskazuje jedynie, iż działania inwestycyjne mogące być wynikiem wdrażania Programu w założeniu będą występować jedynie w skali lokalnej i w takiej skali należy oczekiwać ewentualnych oddziaływań. Co więcej autorzy licząc się z ryzykiem wystąpienia takich oddziaływań zaproponowali w rozdziale 5 szereg rekomendacji mających na celu wykluczenie lub ograniczenie ryzyka tego typu lokalnych oddziaływań o charakterze znaczącym mogących być skutkiem projektów wspieranych w ramach działań 2.1 i 3.1.</p>
64	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOS	Na użytek prognozy opracowano zestawienie definicji ocen pod kątem „istotności oddziaływań” (str. 19-20 prognozy). Zestawienie jest cenne dla zrozumienia wnioskowania Autorów, jednak z punktu widzenia prawa ważną kwestią jest to, czy oddziaływanie ma charakter „znaczący”. Podejście do kwalifikacji możliwych oddziaływań jako znaczące powinno być omówiona w części metodycznej i zastosowane w sposób jednoznaczny w ocenie.	brak	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>W założeniach autorów oddziaływania istotne to oddziaływania znaczące i terminy te stosowano w Prognozie zamiennie. Terminologię uspojono i wyjaśniono by wyeliminować potencjalne wątpliwości czytelnika.</p>

65	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOS	<p>Prognoza zawiera bardzo rozbudowaną część diagnostyczną, w której zawarto także opisy oddziaływań na Środowisko różnych rodzajów działalności. W części ocennej przedstawiono ogólne informacje na temat możliwych oddziaływań związanych z realizacją poszczególnych komponentów Programu, nie opracowując bardziej szczegółowej oceny dla działań o charakterze pilotażowym i inwestycyjnym. W opinii tut. organu nie można się zgodzić ze stwierdzeniem, że „przykładowe wspólne działania inwestycyjne (...) będą miały głównie charakter pilotażowy i demonstracyjny, a więc wykluczający istotną skalę negatywnych oddziaływań na środowisko” (str.122 prognozy). W projektowanym programie nie zdefiniowano bliżej charakteru działań pilotażowych i demonstracyjnych, więc nie ma podstaw do wykluczenia oddziaływań.</p>	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona Przytoczony fragment dotyczy horyzontalnej oceny Działania 2.1 - Wsparcie przejścia na zieloną energię. Zdanie wyrwano z kontekstu, ponieważ stwierdzenie dotyczące braku negatywnych oddziaływań dotyczyło skali ponadlokalnej, w kontekście działań na poziomie krajów i UE jako całości, a takie z oddziaływania, z uwagi na lokalną skalę projektów możliwych do wsparcia można jednoznacznie wykluczyć. Definicja przykładowych działań możliwych do wsparcia w ramach Programu znajduje się w dalszej części i w ocenach komponentowych zidentyfikowano możliwości wystąpienia oddziaływań lokalnych, co do których zaproponowano w rozdziale 5 środki mitygujące. Ponadto zgodnie z zasadą przezorności zaproponowano przyjęcie na poziomie Programu dwóch obligatoryjnych zasad związanych z ochroną środowiska. Pierwsza to zasada finansowania jedynie tych projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia 2020/852 Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje [z ang. „Do No Significant Harm”]. Druga to zasada maksymalizacji pozytywnego wpływu Programu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych Unii Europejskiej określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład poprzez premiowanie projektów, które mają istotny pozytywny wkład w realizację któregośkolwiek z sześciu celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu 2020/852.</p>
----	---------------------------------------	----------------------	--	------	--

66	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	Mimo ogólnego charakteru dokumentu i, jak wskazano wyżej, zasadniczo odpowiadającej mu prognozy, należy zweryfikować prognozę pod kątem uszczegółowienia informacji w części ocennej, przykładowo, znajduje się w niej rekomendacja „należy mieć na uwadze zagrożenia przy budowie farm, wynikające z możliwości lokalnego zagrożenia środowiska substancjami uwalnianymi ze skorodowanych pojemników z bronią chemiczną, składowanych na dnie Bałtyku”. Jeżeli są znane dla jakiegoś rodzaju działania konkretne środki zapobiegające i minimalizujące, należy przedstawić ich katalog.	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W części ocennej zidentyfikowano zagrożenia na ogólnym, dostosowanym jednak do Programu, poziomie szczegółowości. Na obecnym etapie nie ma technicznej możliwości uszczegółowienia rodzaju projektów które mogą być finansowane w ramach Programu. Ze względu jednak na zidentyfikowane potencjalne zagrożenia zaproponowano przyjęcie obligatoryjnej zasady finansowania jedynie tych projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia 2020/852 Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje [z ang. „Do No Significant Harm”]. Zastosowanie tej zasady gwarantuje, że finansowane działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nie będą szkodzić dobremu stanowi lub, dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; • nie będą szkodzić dobremu stanowi środowiska wód morskich; • nie będą prowadzić do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi w porównaniu z sytuacją sprzed rozpoczęcia tej działalności; w obszarze ochrony i odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działania: • nie będą szkodzić dobremu stanowi i odporności ekosystemów; lub • nie będą szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii.
----	--	----------------------------	--	------	---

67	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	Prognoza wymaga wnikliwego sprawdzenia pod kątem występowania błędów oraz braków redakcyjnych, a także aktualności informacji, w tym: - konieczna jest weryfikacja podawanych podstaw prawnych, przykładowo, w rozdziale 1.1 Wstęp, na stronie 6 napisano: „(t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247), zwanej dalej ustawą OOŚ.” Przywołana ustawa od momentu wejścia w życie była nowelizowana. Należy to uwzględnić podając aktualny publikator;	brak	Uwaga uwzględniona Zweryfikowano aktualność wszystkich aktów prawnych przywołanych w Prognozie
68	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	- konieczne jest sprawdzenie redakcji i poprawności podawanych informacji, przykładowo, w rozdziale 3.2 Ludzie, dobra materialne (w tym zdrowie ludzi, standard życia), na stronie 60 podano: „(...) w regionie Elbląskim (10,9%) i Elbląskim”; z tekstu na stronie 63 wynika, że wirus SARS-CoV-2 oddziaływał na elementy społeczno gospodarcze przez kilka lat;	brak	Uwaga uwzględniona Zweryfikowano i poprawiono wskazane elementy.
69	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	- konieczne jest uzupełnienie brakujących informacji, przykładowo, na stronie 161 prognozy, w tabeli prezentującej wskaźniki monitoringu znajduje się niekompletne zdanie „Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które minimalizują istniejące presje ... (rozbudować)”	brak	Uwaga uwzględniona Wskazany brak jest wynikiem przypadkowego odrzucenia fragmentu tekstu w trybie edycji przed finalnym zatwierdzeniem zmian. Przywrócono fragment, którego pierwotne brzmienie to: "Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które minimalizują istniejące presje wynikające z rozwoju turystyki i uzyskały punkty w ramach przyjętych kryteriów dodatkowych, o których mowa w rozdziale 5.2.
70	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	Szczególnie istotne, ze względu na cel opracowania, jest wnikliwe sprawdzenie i korekta błędów, występujących w zakresie informacji o środowisku, w tym nazw gatunków. Przykładowo: - w rozdziale 3.1 Biotyczne elementy środowiska (różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta, obszary chronione), na stronie 45 napisano: „W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat zmalała liczebność niektórych gatunków (np. mewa żółtostrzybia, edredon), innych zaś wzrosła (nurnik, brzytwa i rybitwa popielata).” Gatunki „mewa żółtostrzybia” i „brzytwa” to prawdopodobnie błędne tłumaczenie z języka angielskiego. Zaleca się także	brak	Uwaga uwzględniona Zweryfikowano i poprawiono wskazane elementy.

			podawanie łacińskich nazw gatunków oprócz nazw krajowych.		
71	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	Prezentowane informacje są niekiedy niejasne, bądź też niespójne, przykładowo: - w rozdziale 4.2.1 Działanie Programu, 2.1: Wsparcie przejścia na zieloną energię, w podrozdziale Różnorodność biologiczna, na stronie 123 oraz 124, w sposób niezrozumiały opisano planowane działania. Ponieważ w Programie przewidziano realizację projektów pilotażowych z zakresu OZE, prognoza powinna zawierać przynajmniej katalog oddziaływań, które mogą wystąpić podczas realizacji takich projektów z poszczególnych dziedzin, dla których jest to przewidziane, oraz adekwatny katalog środków zapobiegających i ograniczających oddziaływanie.	brak	Uwaga nieuwzględniona Tworzenie na obecnym etapie katalogu oddziaływań, które mogą wystąpić podczas realizacji projektów z poszczególnych dziedzin, w sytuacji w której bardzo trudne lub wręcz niemożliwe jest sprecyzowanie projektów, jest nieuzasadnione i może generować istotne ominięcia lub identyfikować oddziaływania, które nigdy nie wystąpią. Tym bardziej tworzenie na obecnym etapie adekwatnego katalogu środków zapobiegających i ograniczających oddziaływanie należy uznać za nieuzasadnione. Wykonawca Prognozy zidentyfikował oddziaływania i z tego względu zastosował dwie rekomendacje które skutecznie je minimalizują: Pierwsza to przyjęcie obligatoryjnej zasady finansowania jedynie tych projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia 2020/852 Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje [z ang. „Do No Significant Harm”]. Druga to horyzontalna maksymalizacja pozytywnego wpływu Programu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych Unii Europejskiej określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład poprzez premiowanie projektów w ramach oceny , które mają istotny

					pozytywny wkład w realizację któregokolwiek z sześciu celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu 2020/852.
72	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	- w rozdziale 3.4 Wody Morskie, podrozdziału Transport Morski, na stronie 75 przedstawiono wykres, z którego nie wynika jaki jest przedział czasowy zagęszczenia ruchu w Bałtyku, bez tej wiedzy wykres nie ma wartości informacyjnej.	brak	Uwaga uwzględniona W akapicie powyżej mapy wskazano, iż dane uzyskano raportu z roku 2017, który obejmował rok 2016, natomiast na samej mapie wskazano rok, którego dotyczy analiza zagęszczenia "Zagęszczenie ruchu statków wg systemu AIS - 2016"
73	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Projekt prognozy OOŚ	- w rozdziale 3.4 Wody Morskie, w podrozdziale Transport Morski, na stronie 73 oraz 74 stwierdzono, że lokalizacja tras żeglugowych jest ograniczana, m.in. przez „ lodowate wody”. Czy chodzi o utrudnienia spowodowane zamarzaniem wody, czy jedynie jej znacznym ochłodzeniem.	brak	Uwaga uwzględniona Autorzy wskazali na utrudnienia spowodowane zamarzaniem - doprecyzowano fragment.

74	Główny Inspektor Sanitarny	Projekt prognozy OOS	<p>Należy zaznaczyć, iż Program nie wyklucza projektów inwestycyjnych (np. w zakresie budowania oferty turystycznej czy energetyki odnawialnej) oraz dopuszcza realizację działań o charakterze inwestycji budowlanych, jak np. rozwój infrastruktury na potrzeby transgranicznej turystyki. Ponadto bilans oddziaływań przeprowadzony w przypadku działań: 2.1.: Wsparcie przejścia na zieloną energię oraz 3.1: Rozwój zrównoważonej, odpornej i innowacyjnej turystyki, nie wyklucza ryzyka wystąpienia negatywnych oddziaływań lokalnych.</p> <p>W związku z powyższym w opinii Głównego Inspektora Sanitarnego w Prognozie należałoby odnieść się do możliwych metod skutecznej eliminacji bądź maksymalnego ograniczenia negatywnego wpływu w kontekście zdrowia ludzi.</p>	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W kontekście przywołanego bilansu oddziaływań należy zaznaczyć, iż żadne ze zidentyfikowanych oddziaływań lokalnych o potencjalnie negatywnym charakterze nie dotyczy aspektu zdrowia i życia ludzi. Co więcej w tym kontekście stwierdzono najwięcej oddziaływań o charakterze istotnie pozytywnym.</p> <p>Biorąc pod uwagę ogólny charakter Programu, tworzenie na obecnym etapie katalogu oddziaływań, które mogłyby wystąpić podczas realizacji projektów z poszczególnych dziedzin, w sytuacji w której bardzo trudne lub wręcz niemożliwe jest sprecyzowanie jakichkolwiek parametrów tych projektów, jest nieuzasadnione i może generować istotne pominięcia lub identyfikować oddziaływania, które nigdy nie wystąpią. Tym bardziej tworzenie na obecnym etapie adekwatnego katalogu środków zapobiegających i ograniczających oddziaływanie należy uznać za nieuzasadnione. Autorzy Prognozy zaproponowali dwie adekwatne do stopnia szczegółowości dokumentu rekomendacje horyzontalne, które skutecznie zminimalizują potencjalne oddziaływania na środowisko, w tym człowieka: Pierwsza to przyjęcie obligatoryjnej zasady finansowania jedynie tych projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenie 2020/852 Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje [z ang. „Do No Significant Harm”]. Druga to horyzontalna maksymalizacja pozytywnego wpływu Programu na realizację celów środowiskowo-klimatycznych Unii Europejskiej określonych w dokumencie Europejski Zielony Ład poprzez premiowanie projektów w ramach oceny, które mają istotny</p>
----	----------------------------	----------------------	---	------	---

--	--	--	--

pozytywny wkład w realizację któregokolwiek z sześciu celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu 2020/852.

75	Główny Inspektor Sanitarny	Projekt prognozy OOS	Biorąc pod uwagę wszystkie planowane działania, pożądane jest aby Prognoza Oddziaływania na Środowisko uwzględniła rzetelną ocenę wpływu tych działań na stan zdrowia człowieka, w aspekcie narażenia na hałas, wibracje i zanieczyszczenia powietrza, zagrożenia dla ujęć i źródeł wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz dla części wód powierzchniowych wykorzystywanych na cele rekreacyjne.	brak	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W oparciu o ogólne zapisy ocenianego Programu, nie definiujące konkretnych przedsięwzięć, brak jest możliwości przeprowadzenia jakiegokolwiek racjonalnej i rzetelnej oceny wpływu planowanych działań na stan zdrowia człowieka w aspekcie narażenia na hałas, wibracje, zanieczyszczenia powietrza czy zagrożenia dla ujęć i źródeł wody przeznaczonej do spożycia czy celów rekreacyjnych.</p> <p>Tego typu oddziaływania oceniać można jedynie w kontekście uwarunkowań lokalnych i konkretnych projektów o znanej już lokalizacji i charakterystyce technicznej, co w analizowanym przypadku nie ma miejsca. Dopiero taka ocena, w przypadku stwierdzenia ryzyka wystąpienia oddziaływań we wskazanym w uwadze zakresie może być podstawą do wskazywania bardziej szczegółowych działań minimalizujących, w tym konkretnych rozwiązań technicznych.</p> <p>Kwestie te szczegółowo omówiono i uargumentowano w rozdziale opisującym podejście metodyczne Prognozy.</p>
76	Główny Inspektor Sanitarny	Projekt prognozy OOS	Dodatkowo stosownie do brzmienia art. 3 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, ilekroć w ustawie jest mowa o oddziaływaniu na środowisko, rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi.	brak	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Wskazany aspekt wzięto pod uwagę w analizach w rozdziale 3.2 i 4 Prognozy, zgodnie z wymogiem określonym przez Głównego Inspektora Sanitarnego w piśmie HŚ.NS.530.11.2021.WK z dnia 12.07.2021 (Tabela 1.1)</p>

77	Zarząd Morskiego Portu Gdynia S.A.	PB 2021-2027	<p>2.1.1. Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego (s.35)</p> <p>Sugeruje się rozszerzenie spektrum działań na: „W ramach OP Transport może umożliwić opracowanie rozwiązań dotyczących cyfryzacji usług mobilności oraz zintegrowanego systemu zarządzania i optymalizacji ruchu morskiego oraz drogowo-kolejowego w węzłach transportowych, zwłaszcza w portach morskich i węzłach miejskich.”</p>	<p>Należy podkreślić, że digitalizacja oraz przejście na zrównoważoną i inteligentną mobilność stanowi kierunek rozwoju Europejskiego Zielonego Ładu (pkt. 2.1.5.), gdzie wskazano, że „Obok inteligentnych systemów zarządzania ruchem, możliwych dzięki digitalizacji, coraz większą rolę będzie odgrywać zautomatyzowana i oparta na sieci multimodalna mobilność. System i infrastruktura transportu w UE zostaną dostosowane tak, aby wspierały nowe zrównoważone usługi mobilności dające możliwość zmniejszenia zatorów komunikacyjnych i zanieczyszczenia środowiska (...)”.</p> <p>Korzyści związane z wysokimi parametrami infrastruktury dostępu do portów morskich od strony morza nie zostaną wykorzystane, jeżeli wąskim gardłem będzie infrastruktura dostępu do portów od strony lądu. Powstanie nowych inwestycji, tj. Port Zewnętrzny w Porcie Gdynia oraz Dolina Logistyczna w jego bezpośrednim zapleczu, będą miały istotny pozytywny wpływ na rozwój gospodarek lokalnych. Jednocześnie, wzrost ruchu dowozowo-odwozowego pojazdami ciężkimi do/z portu będzie skutkował potrzebą równoważenia ruchu ciężkiego i miejskiego, a także dbałością o jakość życia mieszkańców oraz środowiska naturalnego. Istotnym działaniem będzie wykorzystanie narzędzi ITS, czyli inteligentnego i skoordynowanego systemu zarządzania ruchem.</p> <p>Ponadto, jednym z priorytetów rozwoju Autostrad Morskich TEN-T (Szczegółowy Plan Implementacyjny Unijnego</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>W opisie Działania 1.1., w odniesieniu do powiązania programu ze strategiami makroregionalnymi dodano tekst: "W ramach OP Transport może umożliwić opracowanie rozwiązań dotyczących cyfryzacji usług mobilności oraz zintegrowanego systemu zarządzania i optymalizacji ruchu morskiego oraz drogowo-kolejowego w węzłach transportowych, zwłaszcza w portach morskich." Jednocześnie nie dodano tekstu "i w węzłach miejskich", ponieważ kwestia ta nie mieści się w zakresie tematycznym programu.</p>
----	------------------------------------	--------------	--	---	---

				<p>Koordinatora Kurta Bodewiga – Europejska Przestrzeń Morska, 2020) , w tym w Basenie Morza Bałtyckiego, jest wykorzystanie nowych technologii oraz digitalizacja procesów zapewniających konkurencyjność żegludze bliskiego zasięgu i zmianę w kierunku bardziej zrównoważonego sektora morskiego.</p>	
78	Zarząd Morskiego Portu Gdynia S.A.	PB 2021-2027	<p>Działanie 1.2 (SO 1.3) Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego. Sugeruje się doprecyzowanie i powtórzenie nazwy rodzaju potencjalnych beneficjentów (tj. na str. 36 niniejszego dokumentu): Z: „instytucje morskie i zarządy portów publicznych” Na: „instytucje morskie (w tym zarządzający portami i władze portów)”.</p>	<p>Wskazana zmiana może pozwolić potencjalnym interesariuszom na aplikowanie o środki unijne na realizację projektów koncepcyjnych, dotyczących optymalnych rozwiązań dla wdrażania przedsięwzięć z zakresu multimodalności oraz offshore, w kontekście wzmocnienia łańcucha wartości przemysłów Bałtyku, szczególnie w sektorze niebieskim i zielonym. Warto nadmienić, iż Rada Ministrów RP, realizując cele „Polityki energetycznej Polski do 2040 r.”, a także działając w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego (Uchwała nr 102/2021 Rady Ministrów z dnia 30 lipca 2021 r. w sprawie terminala instalacyjnego dla morskich farm wiatrowych) stanowiącego istotny element bezpieczeństwa publicznego państwa, oraz wyrażając wolę zapewnienia warunków do powstania i rozwoju nowego sektora</p>	<p>Uwaga uwzględniona Zmiana brzmienia identycznie jak w Działaniu 1.1 (Cel Szczegółowy EFRR 1.2).</p>

				<p>gospodarki, jakim jest morska energetyka wiatrowa, uchwaliła, co następuje: Rada Ministrów, mając na uwadze położenie i warunki techniczne, uznaje morski Port Gdynia, jako lokalizację terminala instalacyjnego, przeznaczonego dla potrzeb organizacji procesu budowy i obsługi morskich farm wiatrowych na Bałtyku, zwanego dalej „terminalem instalacyjnym”. Rada Ministrów zobowiązuje ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej do podejmowania wszelkich przewidzianych prawem działań na rzecz sprawnego wybudowania i wyposażenia terminala instalacyjnego oraz wyłonienia jego operatora w terminie do końca III kwartału 2024 r.</p>	
79	Starostwo Powiatowe w Olsztynie	PB 2021-2027	Program powinien obejmować subregion Olsztyński, Lidzbarski i Bartoszycki.	<p>Program powinien obejmować subregion Olsztyński, Lidzbarski i Bartoszycki wzdłuż rzeki Łyna (długość na terytorium Polski ok. 200 km i na terenie Rosji ok. 64 km), która jest jedną z główniejszych rzek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a która jest dopływem do rzeki Ławy, a następnie do Pregoty, która ma ujście w Morzu Bałtyckim. Wspomniana rzeka Łyna ma wyraźny niebiesko-zielony charakter, obejmujący basen Morza Bałtyckiego. Transgraniczny charakter południowego Bałtyku jest ściśle zdefiniowany przez Morze Bałtyckie położone centralnie w ramach obszaru kwalifikowalnego Programu. Ten unikatowy geograficzny charakter regionu określa szczególne warunki współpracy. Z jednej strony Morze Bałtyckie stanowi naturalną platformę dla współpracy, z drugiej strony, współpraca w ramach regionu ma długą tradycję, której korzenie sięgają średniowiecza. Tereny</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona Wspólny Komitet Programujący programu Południowy Bałtyk 2021-2027 podjął decyzję o zawnioskowaniu do KE o włączenie subregionu olsztyńskiego do obszaru programu (co zostało uwzględnione w opisie programu). Wniosek wraz z obszerną argumentacją został przekazany do Komisji. Ostateczną decyzję w zakresie obszaru programu podejmie Komisja Europejska poprzez wydanie odpowiedniego Aktu Delegowanego. Jednocześnie, zamieszczono dodatkowy akapit odnoszący się do obszaru programu, w którym wyrażono otwartość na wspólne projekty, które wzmocnią i rozbudują powiązania funkcjonalne i sieci, przy jednoczesnym uwzględnieniu współpracy z partnerami z obszarów komplementarnych i posiadających istotny potencjał współpracy jak np. subregion olsztyński - posiadających wiele korzystnych cech o charakterze komplementarnym dla obszaru Południowego Bałtyku.</p>

				<p>wokół rzeki Łyna „Hanzy” były pierwowzorem Bałtyku Południowego. Wykorzystanie infrastrukturalne tej rzeki i wpływ turystyki na ochronę środowiska ma także wpływ na czystość wód naturalnych Morza Bałtyckiego. Dlatego też program ten powinien obejmować swoimi działaniami w/w powiaty i rozwijać ekologiczną turystkę wokół tej rzeki, rozwijać współpracę regionów, pobudzać gospodarkę lokalną i wpływać na innowacje gospodarcze.</p>	
--	--	--	--	--	--

80	Starostwo Powiatowe w Olsztynie	PB 2021-2027	<p>Innowacja będzie stanowić podstawę i przewagę konkurencyjną regionów Południowego Bałtyku oraz będzie wspierać współpracę transgraniczną i wzrost najważniejszych dla obszaru sektorów, m.in., energetyki, budownictwa, transportu, rolnictwa i leśnictwa, produkcji i przetwórstwa żywności, a także w dziedzinie turystyki i kultury, jak również innych branż. Aby gospodarka regionu była konkurencyjna i wykorzystała innowacyjność należy dążyć do wzmacniania trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenia miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne poprzez zwiększanie konkurencyjności MŚP oraz zwiększanie poziomu internacjonalizacji gospodarki regionalnej. I tu pojawia się potrzeba współpracy z innymi podobnymi regionami Europy m.in. regionem Morza Adriatyckiego, który pod wieloma względami może być bazą do wymiany doświadczeń w sferze rozwoju gospodarczego terenów przybrzeżnych. Powiat Olsztyński ma zaawansowane rozmowy o współpracy z Regionem wokół miasta chorwackiego Rijeka. Zarówno ich potencjał gospodarczy jak i wieloletnie doświadczenie w dziedzinie rozwoju gospodarki, energetyki, turystyki i ekologii daje podstawę do dobrej współpracy obu regionów. INTERREG BAŁTYK POŁUDNIOWY powinien też taką sytuację przewidywać, aby nie tylko wymiana informacji następowała wewnątrz regionu, ale także z innymi podobnymi regionami.</p>	brak	<p>Uwaga częściowo uwzględniona Zgodnie z rozporządzeniem Interreg na perspektywę 2021-2027, istnieje możliwość współpracy w ramach programu z podmiotami spoza jego obszaru programowego pod warunkiem, że współpraca przyniesie korzyści dla tego obszaru. W związku z powyższym, nie ma potrzeby określania ram współpracy potencjalnych beneficjentów z partnerami spoza obszaru programowego. Proszę zwrócić uwagę na dodatkowy tekst w sekcji 1.1 programu. Jednocześnie internacjonalizacja podmiotów z obszaru programu została uwzględniona w zakresie merytorycznym programu.</p>
81	Starostwo Powiatowe w Olsztynie	PB 2021-2027	<p>Obszar Południowego Bałtyku nie posiada wspólnego podejścia względem budowania zrównoważonego i innowacyjnego sektora turystyki, co pozwoliłoby w pełniejszym stopniu czerpać korzyści z turystycznego potencjału. Dlatego ważnym jest ukierunkowanie Programu na utworzenie w przyszłości narzędzia opartego o instytucje publiczne umożliwiającego systemowe budowanie sektora turystyki w obszarze całego Południowego Bałtyku.</p>	brak	<p>Uwaga uwzględniona Zgodnie z proponowaną logiką interwencji programu, instytucje publiczne mogą uzyskać wsparcie w ramach programu oraz wzmocnić swoje kompetencje w dziedzinie współpracy transgranicznej m.in. w Priorytecie 4 Aktywny Południowy Bałtyk – poprawa zarządzania współpracą. Z kolei w Priorytecie 3 przewiduje się np. możliwość dofinansowywania strategii dotyczących zwiększania potencjału turystycznego obszaru Południowego Bałtyku czy ustanawiania wspólnych sieci w dziedzinie</p>

					turystyki i kultury.
82	Bałtyckie Centrum Innowacji Energetycznych	PB 2021-2027	Dekarbonizacja sektora transportu mogłaby być bardziej wyartykułowana. Działania mające na celu harmonizację przepisów/procedur/zachęt związanych z transgranicznym handlem metanem odnawialnym (kwestie jakości gazu, gwarancje pochodzenia, rejestry gazu itp.) są pośrednio uwzględnione w Działaniu 2.1, ale mogłyby być wyrażone bardziej jednoznacznie.	<p>Proponujemy następujące aktywności, które mogłyby pasować do Działania 2.1 lub 2.3.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Produkcja zielonego ciepła i energii elektrycznej z gazu wysypiskowego o niskiej zawartości metanu. W związku z zakazem składowania materiałów organicznych na wysypiskach, zawartość metanu będzie spadać, a konwencjonalne silniki gazowe wymagają zawartości metanu na poziomie ~40%. Badamy opłacalne technologie, które mogą wykorzystywać gaz wysypiskowy o zawartości metanu do 10%. 2) Fermentacja gazu syntezowego (syngaz) w celu produkcji biometanu, aby wykorzystać termochemiczną konwersję biomasy drzewnej, ale bez kosztownego oczyszczania gazu i katalitycznej metanizacji. Syngaz jest fermentowany w komorach fermentacji beztlenowej. Głównym problemem jest niski transfer masy gaz-ciecz i tutaj mamy nowe pomysły. 3) Usuwanie metali ciężkich z biomasy morskiej, która ma być wykorzystana jako substrat w fermentacji beztlenowej, a odpad pofermentacyjny jako nawóz organiczny. 4) Połączenie zaawansowanego materiału z 	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Dekarbonizacja jest zawarta w terminie "zielona energia" stosowanym w przykładowych działaniach, jak również w promowaniu ekologicznych paliw.</p>

				alg z produkcją biogazu i nawozu organicznego.	
83	Organizacja Duńska Turystyka Rowerowa	PB 2021-2027	Wskazane jest uproszczenie procesu składania wniosków, tak aby w centrum uwagi znalazła się wizja i cele projektu, a nie wszystkie działania; ujednoczenie zasad, systemu raportowania itp. pomiędzy programami Interreg. Mniejszą wagę należy przykładać do wskaźników (np. liczba szkoleń itp.), a bardziej koncentrować się na wpływie.	brak	Uwaga nieuwzględniona Uwaga ma charakter zbyt ogólny i nie odnosi się do przedmiotu konsultacji, którym jest projekt dokumentu programowego. Zasady wdrażania - do których odnosi się uwaga - zostaną opracowane w przyszłości i włączone do Podręcznika programu. Rozważone zostaną ewentualne uproszczenia.
84	Agencja Energetyczna dla południowo-wschodniej Szwecji	PB 2021-2027	W ramach SO 1.1: monitorowanie efektywności energetycznej w budynkach w celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię jest ważnym czynnikiem dla innowacyjnego i silnego regionu. Natomiast w odniesieniu do PO 2 brakuje ważnego aspektu efektywności energetycznej. Zmniejszenie zapotrzebowania na energię jest tak samo ważne jak przejście na OZE.	brak	Uwaga częściowo uwzględniona Kwestie efektywności energetycznej zostały poruszone w ramach Celu Szczegółowego EFRR 2.2. (Działanie 2.1), zatem nie uzupełniono programu o ten temat.
85	Region Kalmar	Projekt prognozy OOS	Taksonomia nie jest jeszcze ukończona. Kryteria techniczne są określone w poszczególnych aktach i nie zostały one jeszcze ustalone.	Komisja Europejska jasno stwierdziła, że taksonomia jest dobrowolna, a jej celem jest zidentyfikowanie projektów, które są szczególnie zrównoważone. Nie oznacza to,	Uwaga nieuwzględniona Wprowadzenie zasady finansowania interwencji, które nie powodują poważnej szkody w rozumieniu Art. 17 znajduje odzwierciedlenie w

że inne inwestycje nie są ważne dla transformacji lub nie są zrównoważone, a jedynie, że nie są najlepsze. Trudno jest przewidzieć, jakie konsekwencje dla projektów będzie miało zastosowanie taksonomii. Nawet w przypadkach, gdy projekt jest zgodny z taksonomią, trudno jest zrozumieć wymagane uzasadnienia oraz dodatkowe obciążenia, w tym administracyjne, które będą musiały spełnić organizacje ubiegające się o finansowanie w regionie Południowego Bałtyku.

Rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie funduszy unijnych, przyjętych w dniu 24 czerwca 2021 r:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności w preambule, w pkt 6, wskazuje, że cele EFRR i Funduszu Spójności powinny być osiągnięte w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz zgodnie z celem zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego promowanym przez Unię (.... ..),
- Oba fundusze powinny wspierać działania, które są zgodne z normami i priorytetami Unii w zakresie klimatu i środowiska oraz nie powodują znacznej szkody dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 i które zapewniają przejście na gospodarkę niskoemisyjną w ramach ścieżki prowadzącej do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu Sprawiedliwych Transformacji oraz Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe dotyczące tych funduszy oraz Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej w pkt 10 preambuły wskazano, że fundusze powinny wspierać działania, które byłyby realizowane zgodnie z normami i priorytetami Unii w dziedzinie klimatu i środowiska oraz które nie wyrządzałyby

poważnej szkody celom środowiskowym w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852. Ponadto w art. 9 wskazuje, że cele funduszy są realizowane zgodnie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, a także Porozumienia Paryskiego i zasady "nie wyrządzaj poważnej szkody".

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu "Europejska współpraca terytorialna" (Interreg) wspieranego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz zewnętrznych instrumentów finansowania bezpośrednio odniesienie do art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852 zostało wprowadzone do pkt 5 preambuły:

"Odzwierciedlając znaczenie przeciwdziałania zmianie klimatu zgodnie ze zobowiązaniami Unii do realizacji porozumienia paryskiego przyjętego w ramach Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu oraz do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju Narodów Zjednoczonych, fundusze przyczynią się do włączenia działań na rzecz klimatu do głównego nurtu polityki oraz do osiągnięcia ogólnego celu polegającego na przeznaczeniu 30 % wydatków z budżetu Unii na wspieranie celów związanych z klimatem. W tym kontekście fundusze powinny wspierać działania, które są zgodne z normami klimatycznymi i środowiskowymi oraz które nie spowodują znaczącej szkody dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852".

Tym samym, biorąc pod uwagę treść ww.

					rozporządzeń, z całą pewnością w perspektywie finansowej 2021-2027 stosowanie zasady DNSH w rozumieniu art. 17 Rozporządzenia ws. taksonomii będzie obowiązkowym wymogiem dla projektów finansowanych w ramach Programów INTERREG w perspektywie 2021-2027. Proponowana rekomendacja wyprzedza te wymogi, zapewniając już na tym etapie zgodność z przyszłymi wymogami dotyczącymi realizacji konkretnych projektów. Jednocześnie, przyjęcie tej zasady gwarantuje realizację projektów, które nie będą wiązały się z możliwością wystąpienia szkód w środowisku (w ramach celów określonych w rozporządzeniu taksonomicznym). Jeśli chodzi o ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikowalności, rozporządzenie to jasno określa, kiedy będą one opracowywane. Ponadto w Prognozie podkreślamy, że w celu uproszczenia procesu aplikacyjnego wskazane jest opracowanie materiałów pomocniczych dla beneficjentów, które umożliwią złożenie deklaracji bez konieczności odwoływania się do szczegółowych danych. kryteriów technicznych dla rozporządzenia (UE) 2020/852.
86	Region Kalmar	PB 2021-2027	Brak silniejszej integracji wymiaru społecznego w całym dokumencie, od analizy społeczno-gospodarczej do orientacji strategicznej i proponowanych priorytetów. Pozytywne doświadczenia z dialogu i współpracy z punktami kontaktowymi programu: widoczna jest konieczność rozmowy z kimś z własnego kontekstu regionalnego, kto wie, jak wejść w program. Dobre doświadczenia ze scentralizowanego FLC w Szwecji. Wskazane jest wykorzystanie kosztów uproszczonych. Jednocześnie potrzebna jest elastyczność, szczególnie w odniesieniu do budżetu i raportowania kosztów rzeczywistych.	Opisując sytuację (społeczno-ekonomiczną), zamiast pisać np. "mieszkańcy obszaru objętego programem" proszę pisać "kobiety i mężczyźni oraz dziewczęta i chłopcy obszaru objętego programem". Ważne słowa kluczowe, które powinny znaleźć się w strategicznym opisie programu w odniesieniu do zasad horyzontalnych - LGBT, równość płci, prawa dziecka, mniejszości. W tej chwili ich brakuje. Proszę wyjaśnić, w jaki sposób program przyczynia się do poprawy praw dzieci, kobiet, mniejszości, osób	Uwaga częściowo uwzględniona Program Interreg Południowy Bałtyk nie powinien być traktowany jako program zorientowany społecznie, tak jak EFS+; nie jest również możliwe odniesienie się w sposób pełny do wszystkich zasad horyzontalnych w dokumencie programowym. Program reprezentuje wspólne potrzeby 5 różnych Państw Członkowskich o różnych regulacjach i optyce, dlatego tylko na poziomie ogólności jesteśmy w stanie pogodzić wszystkie ich interesy. Podejście niedyskryminacyjne bez względu na jakiegokolwiek cechy fizyczne czy psychiczne jest już wspomniane w dokumencie

				<p>niepełnosprawnych i innych grup wykluczonych społecznie. Ważna jest ocena sposobu alokacji środków na kobiety i mężczyzn w ramach grup docelowych projektów, najlepiej co roku, aby można było podjąć działania w celu poprawy (równej alokacji środków). Ważne dla realizacji programu i projektów otrzymujących dofinansowanie, aby w codziennym wdrażaniu uwzględniać kwestie włączenia społecznego.</p>	<p>programowym i będzie doprecyzowane, jeśli zajdzie taka potrzeba, w dokumentach wykonawczych, takich jak np. Podręcznik Programu.</p> <p>Proponowane sformułowanie "kobiety i mężczyźni oraz dziewczęta i chłopcy z obszaru objętego programem" nie odzwierciedla sytuacji społecznej na obszarze objętym programem, dlatego też poprzednia propozycja, która jest szersza, może pozostać. Nie wprowadzono żadnych poprawek w tym zakresie.</p>
87	Region Kronoberg	PB 2021-2027	<p>Program dość dobrze ujmuje wyzwania i odpowiednie priorytety dla obszaru Południowego Bałtyku. Jednak w opisie wyzwań społecznych brakuje opisu równości. Ponadto, wyzwania te powinny być odzwierciedlone w odpowiednim priorytecie. Uwagi na temat pandemii Covid-19 odnoszą się tylko do pozytywnych skutków - powinien znaleźć się także opis skutków negatywnych takich jak m.in.: segregacja pomiędzy grupami pod względem równości, dostęp do edukacji czy wykluczenie cyfrowe. Wybrane wskaźniki nie są skorelowane z danym działaniem lub jego możliwymi projektami. System sprawozdawczości projektu musi być bardziej przyjazny dla użytkownika. Wykorzystanie uproszczonych opcji kosztów jest byłoby właściwe.</p>	<p>Sugerujemy dodanie wskaźników odnoszących się do celu szczegółowego EFRR, które mogą wykazać osiągnięcie celu. Widzimy potrzebę elastyczności w wyborze pomiędzy kosztami rzeczywistymi a uproszczonymi opcjami kosztowymi. Wsparcie ze strony Regionalnych Punktów Kontaktowych jest ważne dla podmiotów lokalnych i regionalnych, co z kolei przekłada się na realizację programu.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Program Interreg Południowy Bałtyk nie powinien być traktowany jako program zorientowany społecznie, tak jak EFS+; nie jest też możliwe odniesienie się w sposób pełny do wszystkich zasad horyzontalnych w dokumencie programowym. Program reprezentuje wspólne potrzeby 5 różnych Państw Członkowskich o różnych regulacjach i optyce, dlatego tylko na poziomie ogólności jesteśmy w stanie pogodzić wszystkie ich interesy. Podejście niedyskryminacyjne bez względu na jakiegokolwiek cechy fizyczne lub psychiczne jest już wspomniane w dokumencie programowym i będzie doprecyzowane, jeśli zajdzie taka potrzeba, w dokumentach wdrożeniowych, takich jak np. Podręcznik Programu.</p> <p>W przypadku wpływu Covid-19 przedstawiono pozytywne i negatywne aspekty, jednakże opis został dostosowany do dostępnej liczby znaków. W przypadku rozwiązań dotyczących systemu raportowania i wykorzystania opcji kosztów uproszczonych, szczegółowe propozycje będą zawarte i określone w dokumentach wdrożeniowych, takich jak Podręcznik</p>

					Programu. Wprowadzono dodatkowe wskaźniki.
88	Region Kronoberg	Projekt prognozy OOS	Taksonomia nie jest jeszcze ukończona. Kryteria techniczne są określone w poszczególnych aktach i nie zostały one jeszcze ustalone.	Komisja Europejska jasno stwierdziła, że taksonomia jest dobrowolna, a jej celem jest zidentyfikowanie projektów, które są szczególnie zrównoważone. Nie oznacza to, że inne inwestycje nie są ważne dla transformacji lub nie są zrównoważone, a jedynie, że nie są najlepsze. Trudno jest przewidzieć, jakie konsekwencje dla projektów będzie miało zastosowanie taksonomii. Nawet w przypadkach, gdy projekt jest zgodny z taksonomią, trudno jest zrozumieć wymagane uzasadnienia oraz dodatkowe obciążenia, w tym administracyjne, które będą musiały spełnić organizacje ubiegające się o finansowanie w regionie Południowego Bałtyku.	Uwaga nieuwzględniona Proszę zobaczyć odniesienie do uwagi nr 85

89	Region Skåne	Projekt prognozy OOS	Taksonomia nie jest jeszcze ukończona. Kryteria techniczne są określone w poszczególnych aktach i nie zostały one jeszcze ustalone.	Komisja Europejska jasno stwierdziła, że taksonomia jest dobrowolna, a jej celem jest zidentyfikowanie projektów, które są szczególnie zrównoważone. Nie oznacza to, że inne inwestycje nie są ważne dla transformacji lub nie są zrównoważone, a jedynie, że nie są najlepsze. Trudno jest przewidzieć, jakie konsekwencje dla projektów będzie miało zastosowanie taksonomii. Nawet w przypadkach, gdy projekt jest zgodny z taksonomią, trudno jest zrozumieć wymagane uzasadnienia oraz dodatkowe obciążenia, w tym administracyjne, które będą musiały spełnić organizacje ubiegające się o finansowanie w regionie Południowego Bałtyku.	Uwaga nieuwzględniona Proszę zobaczyć odniesienie do uwagi nr 85
90	Region Skåne	PB 2021-2027	Dobry wybór priorytetów i działań. W zakresie cyfryzacji regionu: odnosi się do istotnych wyzwań (m.in. zapewnienie podniesienia kompetencji, szkolenia). Proponowane działania są właściwe np. dostosowanie, dostęp do danych i infrastruktury cyfrowej.	brak	Uwaga uwzględniona
91	Agencja Rozwoju Pomorza	PB 2021-2027	Rekomendacja dla Działania 2.3: rozszerzenie listy przykładowych typów beneficjentów o następujący typ instytucji - izby gospodarcze, agencje rozwoju przedsiębiorczości, inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne i inne organizacje otoczenia biznesu.	Dotychczasowe doświadczenia, zdobyte również podczas realizacji projektów związanych z gospodarką o obiegu zamkniętym w regionie Południowego Bałtyku, wskazują na istotną rolę przedsiębiorstw w przejściu od gospodarki linearnej do gospodarki opartej na koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym. Jedną z istotnych potrzeb w tym obszarze jest ukierunkowanie konkretnych działań edukacyjnych i doradczych dedykowanych sektorowi MŚP. Przedsiębiorstwa te często nie dysponują zasobami ludzkimi, finansowymi i czasowymi, aby zdobyć nową wiedzę i nabyć umiejętności związane z lepszym zarządzaniem zasobami, efektywnością	Uwaga uwzględniona Lista przykładowych typów beneficjentów dla Działania 2.3 została uzupełniona o następujące typy instytucji: "izby gospodarcze, agencje rozwoju przedsiębiorczości, inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne i inne organizacje otoczenia biznesu".

				<p>energetyczną, a także strategiami zrównoważonego rozwoju. W efekcie często nie są gotowe do podjęcia konkretnych działań, aby samodzielnie wdrożyć rozwiązania cyrkularne do swoich modeli biznesowych i praktyk. Ważną rolę we wspieraniu firm w tym zakresie mogą odegrać Instytucje Otoczenia Biznesu, które pracując na co dzień z firmami z sektora MŚP, dobrze znają potrzeby i możliwości tego typu firm, a także dobrze rozumieją uwarunkowania biznesowe. Jednocześnie dysponują wiedzą i potencjałem organizacyjnym pozwalającym na skuteczną realizację tego typu projektów. Współpraca z partnerami międzynarodowymi, wymiana dobrych praktyk i doświadczeń przełoży się na konkretne działania wspierające realizację Działania 2.3. na poziomie regionalnym i transgranicznym.</p>	
92	Punkt kontaktowy w Szwecji	PB 2021-2027/Projekt prognozy OOS	<p>Wskazane jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnienie możliwości rozwiązania problemu i zmniejszenia odpływu substancji niebezpiecznych do dorzeczy, a w konsekwencji do Morza Bałtyckiego. - dokonanie zmian w opisie sytuacji społeczno-ekonomicznej, zamiast pisać np. "mieszkańcy obszaru objętego programem" proszę pisać "kobiety i mężczyźni oraz dziewczęta i chłopcy obszaru objętego programem". - użycie słów kluczowych w odniesieniu do zasad horyzontalnych - LBGT, równość płci, prawa dziecka, mniejszości. - wyjaśnienie, w jaki sposób program przyczynia się do poprawy praw dzieci, kobiet, mniejszości, osób niepełnosprawnych i innych grup wykluczonych społecznie. - dokonanie oceny sposobu alokacji środków na kobiety i mężczyzn w ramach grup docelowych projektów, najlepiej co roku, aby można było podjąć działania na rzecz poprawy (równej alokacji środków). Ważnym dla realizacji programu 	brak	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Program Interreg Południowy Bałtyk nie powinien być traktowany jako program zorientowany społecznie, tak jak EFS+; nie jest też możliwe odniesienie się w sposób pełny do wszystkich zasad horyzontalnych w dokumencie programowym. Program reprezentuje wspólne potrzeby 5 różnych Państw Członkowskich o różnych regulacjach i optyce, dlatego tylko na poziomie ogólności jesteśmy w stanie pogodzić wszystkie ich interesy. Podejście niedyskryminacyjne bez względu na jakiegokolwiek cechy fizyczne lub psychiczne jest już wspomniane w dokumencie programowym i będzie doprecyzowane, jeśli zajdzie taka potrzeba, w dokumentach wdrożeniowych, takich jak np. Podręcznik Programu. W przypadku wpływu Covid-19 przedstawiono</p>

i projektów otrzymujących dofinansowanie jest określenie działań na rzecz włączenia społecznego.

- w opisie głównych wyzwań społecznych dodać opis zasady równości.
- dodać opis skutków negatywnych COVID-19.
- dokonanie zmiany nazwy Działania 1.1 na "cyfryzacja regionu".

Wybrane wskaźniki dla działań 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3 i 3.1 nie korelują z opisem celów, ani z możliwymi działaniami. Sugerujemy dodanie wskaźników odnoszących się do celu szczegółowego EFRR, które mogą wykazać osiągnięcie celu.

Działanie 1.2. często oznacza wzrost eksportu/importu i produkcji wyrobów, co może mieć wpływ na środowisko i klimat. Wskazane jest dodanie uwagi na ten temat.

Działanie 3.1. - definiując zrównoważony rozwój w tak wąskim zakresie, jak ma to miejsce w tym działaniu, samo działanie staje się bardzo wąskie. Sugerujemy rozszerzenie definicji (zgodnie z trzema zasadami zrównoważonego rozwoju) lub zastosowanie tego, co zostało zaproponowane w raporcie SEA.

Dobry dobór priorytetów i działań.

Cyfryzacja regionu odnosi się do istotnych wyzwań (zapewnienie kompetencji, szkoleń). Proponowane środki są właściwe np. dostosowanie, dostęp do danych i infrastruktury cyfrowej.

Pozytywne uwagi na temat ustaleń SEA.

pozytywne i negatywne aspekty, jednakże opis został dostosowany do dostępnej liczby znaków. W przypadku rozwiązań dotyczących systemu raportowania i wykorzystania opcji kosztów uproszczonych, szczegółowe propozycje będą zawarte i określone w dokumentach wdrożeniowych, takich jak Podręcznik Programu.

Wprowadzono dodatkowe wskaźniki.